

- §12-miljøgodkendelse til Borndal, Søndre Lyngvej 26, 3700 Rønne.

Kolofon: Bornholms Regionskommune; Maj 2011

Udarbejdet af:	Teknik & Miljø
Layout & Tryk:	Teknik & Miljø
Journalnummer:	09.17.18P19-0009
Sagsbehandler:	Helle Thers
Kortbilag:	Kort & Matrikelstyrelsen

Borndal, Klemensker

Borndal
Søndre Lyngvej 26
3700 Ronne
Ejendomsnummer: 4000083002
CHR nr. 15357
CVR nr. 86930013
P-nr. 1002759914
Tlfnr: 56966143
Mobilnr. 24142858
E-mail: holm81@gmail.com

---

§12-miljøgodkendelse til

Borndal

Godkendelsesdato: 11. maj 2011

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
Miljøgodkendelse til Borndal.....	6
1 Generelle vilkår	6
1.1 Vilkår vedrørende drift og indretning.....	7
1.2 Vilkår vedrørende årsproduktion	7
1.3 Vilkår vedrørende information og ændringer på ejendommen.....	7
2 Vilkår vedrørende produktionsanlægget.....	8
2.1. Rengøring af staldanlæg og fælles privat vej.....	8
2.2 Lugt og Ammoniak.....	8
Vilkår vedrørende dybstrøelse.....	8
2.3 Gødnings- og ensilageopbevaring	8
2.4 Gødningsopbevaring.....	9
2.5 Gyllehåndtering.....	9
2.6 Spildevand og overfladevand	9
2.7 Uheld og risici	10
2.8 Støjkluder	10
2.9 Skadedyr.....	11
2.10 Støv.....	11
2.11 Oplag af olie, affald, pesticider og øvrige kemikalier.....	11
Olie.....	11
Affald	11
Sprøjtemidler og medicin.....	12
3 Vilkår om udspretningsarealer.....	12
4 Vilkår vedrørende bedst tilgængelige teknologi/Renere teknologi.....	12
5 Vilkår vedrørende tilsyn, kontrol og egenkontrol	13
6 Miljøgodkendelsens forudsætninger – miljøteknisk beskrivelse.....	14
6.1 Ansøger og ejerforhold.....	14
6.2 Husdyrbruget.....	14
6.3 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold	14
6.3.1 Landskabelig placering af Borndal	14
6.3.2 Borndals placering i forhold til forskellige bygge- og beskyttelseslinier, fredninger mm.	15
6.4 Ejendommens bygningsanlæg.....	16
6.4.1 Produktionsanlægget.....	16
6.5 Husdyrbruget.....	18
6.6 Opbevaringskapacitet.....	19
6.6.1 Produktion af husdyrgødning	19
6.6.2 Ejendommens opbevaringsanlæg.....	19
6.7 Bedriftens landbrugsbrugsjord.....	20
6.7.1 Harmoniareal.....	20
6.7.2 Arealkrav.....	20
7 Beskrivelse af produktionens ressourceforbrug.....	20
7.1 Energi.....	20
7.1.1 El.....	20
7.1.2 Diesel og fyringsolie	21
7.2 Vand	21
7.3 Gødning.....	22
7.3.1 Husdyrgødning.....	23
7.4 Foder og foderopbevaring.....	23
7.5 Såsæd	23
7.6 Kemikalier og pesticider	23
8 Flexibilitet.....	23
9 Forventede reststoffer og emission fra anlægget.....	24

9.1 Husdyrgødning.....	24
9.2 Kvælstofudvaskning.....	24
9.2.1 Overfladevand – Nitratklasse 1	24
9.2.2 Grundvand – nitratfølsomt område.....	25
9.3 Fosfor.....	25
9.5 Ammoniakfordampning	25
9.6 Lugtemission	25
9.6.1 Vedvarende lugtkilder	25
9.6.2 Periodiske lugtkilder.....	26
9.7. Støvemission.....	26
9.8 Støjkilder	26
9.8.1 Vedvarende støjkilder	26
9.8.2 Periodiske støjkilder	26
9.8.3 Tiltag mod støjkilder	27
9.9 Lys.....	28
9.10 Transport.....	28
9.11 Intern transport.....	28
9.12 Ekstern transport.....	28
9.11 Fluer og skadedyr.....	28
bygninger og plansiloer i det omfang det er nødvendigt	29
9.12 Spildevand	29
9.13 Affald.....	30
9.13.1 Olie- og kemikalieaffald.....	30
9.13.2 Animalsk affald	30
10 Risici	30
11 Egenkontrol og Management	31
12 Husdyrbrugets ophør.....	32
13 Vurdering af produktions miljøpåvirkning.....	32
13.1 Kvælstofpåvirkning	32
13.1.1 Overfladevand.....	32
13.1.2 Grundvand	33
13.1.3 Vandløb og søer.....	33
13.2 Fosforudledning.....	33
13.3 Ammoniakdeposition til naturarealer	33
13.4 Pesticidpåvirkning	35
13.5 Påvirkning af bilag IV arter	35
14 Vurdering af anvendelse af bedste tilgængelige teknik	36
Energibesparende foranstaltninger:.....	36
Vandbesparende foranstaltninger:	37
Management og Godt Landmandskab:.....	37
Foderoplysninger	37
Bedst tilgængelige staldteknologi	37
Opbevaring af gødning:.....	39
Udbringning af husdyrgødning:	39
Gødningsopbevaring:	41
Vejledende BAT-niveau:	41
Virkemidler for at nå det vejledende BAT-niveau:	42
15 Vurdering af alternativer til beskrevet produktionsudvidelse.....	43
15.1 Alternative løsninger	43
15.2. 0-alternativ	43
16 Afværgeforanstaltninger	44
16.1 Tekniske foranstaltninger	44
16.2 Håndtering af husdyrgødning	44

16.3 Fodermæssige forhold.....	44
17 Samlet konkluderende vurdering.....	44
18 Generelle forhold.....	45
22.1 Tidligere offentliggørelser.....	45
22.2 Klagevejledning.....	45
Bilag 1 – Udspretningsarealer, §3 beskyttet natur og EU-habitatområde, og arealer i bufferzoner	47
Bilag 2 – Anlægstegning.....	48
Bilag 3 – Beredskabsplan	49

Miljøgodkendelse til Borndal

Bornholms Regionskommune giver hermed godkendelse i henhold til Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug samt tilhørende bekendtgørelse nr. 294 af 31. marts 2009 om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug og bekendtgørelse nr. 1695 af 19. december 2006 om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. og bekendtgørelse nr. 736 af 30. juni 2008 om ændring af bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v.

Kvægproduktionen på Borndal kan bestå af 390 årskøer (tung race) med opdræt svarende til 672,65 dyreenheder (DE). I forbindelse med udvidelsen bygges en ny kostald med spalter og dobbeltskrabere, eller præfabrikeret gulv med skrabere eller anden stald med 4% stalddækning. Den eksisterende stald laves om til at kunne huse kvieopdræt, og der opføres en gylletank på 3500 m³ med overdækning samt en plansilo på 20m × 60m med 3m sidebegrænsning.

1 Generelle vilkår

Denne godkendelse omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen Borndal, Søndre Lyngvej 26, 3700 Rønne. Til ejendommen er tilknyttet husdyrproduktion vedrørende CHR nr. 15337, og ejendommen er desuden knyttet til CVR nr. 86930013 samt P-nr. 1002759914.

Bedriften skal til enhver tid leve op til gældende regler, love og bekendtgørelser – også selvom disse regler eventuelt måtte være skærpende i forhold til denne godkendelse.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med ”udnyttet” menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug og der er indsat et dyrehold svarende til opstart af den ansøgte produktion. Den fulde årsproduktion behøver således ikke være opfyldt 2 år efter meddelelsen af godkendelse.

Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden således:

- Når besætningen er på 672,65 dyreenheder
- Besætningens/produktionens størrelse den 11. maj 2013 (2 år efter godkendelsens dato)

Med denne miljøgodkendelse følger 8 års retsbeskyttelse. Dato for retsbeskyttelsens udløb 11. maj 2019. Vilkårene kan dog til enhver tid ændres efter reglerne i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug § 40 stk. 2.

I denne godkendelse er der indarbejdet fleksibilitet i forhold til: stalddækning, malkesystem, besætningssammensætningen og udvidelsens gennemførelse, således at denne kan gennemføres i enten 1 eller 2 etaper – se afsnit 8 Flexibilitet.

Virksomhedens miljøgodkendelse skal, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hvert 10. år tages op til revurdering. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages senest, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt, at foretage den første revurdering i 2019.

Denne godkendelse skal være kendt af den daglige driftsansvarlige og andet personale med tilknytning til husdyrbruget.

1.1 Vilkår vedrørende drift og indretning

- 1.1.1 Virksomheden skal placeres, indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der fremgår af den miljøtekniske beskrivelse og med de ændringer, der fremgår af godkendelsens vilkår.
- 1.1.2 Drikkevandssystemet skal drives og vedligeholdes, således at unødigt spild undgås i videst muligt omfang.
- 1.1.3 Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.

1.2 Vilkår vedrørende årsproduktion

- 1.2.1 Kvægbruget tillades drevet med en produktion på maksimalt 672,65 dyreenheder (DE – efter 1. august 2009), svarende til 390 årskøer, 48 stk. kviekalve (0-3 mdr.), 53 kvier (12-16 mdr.), 175 kvier (16-26 mdr.), 16 kvier (26-27 mdr.) og 180 tyrekalve (40-80 kg) årligt. Det tillades, at antallet af opdræt må variere inden for de forskellige aldersklasser, dog må det maksimale antal dyreenheder på 672,65 DE ikke overstiges.

1.3 Vilkår vedrørende information og ændringer på ejendommen

- 1.3.1 Ændring i ejerforhold (eller hvem der har ansvar for driften) skal meddeles til kommunen. Drifts-, indretnings- eller bygningsmæssige ændringer, der er relevante i forhold til godkendelsen, skal anmeldes til kommune inden gennemførelsen. Kommunen vurderer om de aktuelle planer for ændringer/udvidelse kan ske indenfor rammerne af denne godkendelse.
- 1.3.2 De vilkår der vedrører driften, skal være kendt af de ansatte, der er beskæftiget med den pågældende del af driften.

Godkendelsens forudsætninger (miljøteknisk beskrivelse) og miljøvurderingen tager udgangspunkt i de udbringningsarealer, der fremgår af kortbilag 1. Det samlede udspretningsareal udgør 197,14 ha, se tabel 1 nedenfor. Der må udbringes husdyrgødning på de arealer på den pågældende bedrift som fremgår af bilag 1.

Tabel 1: Udspretningsarealer til produktionen på Borndal

Type	Adresse	Matrikel	Areal til udspretning
Ejede arealer	Borndal*		
	Søndre Lyngvej 26 3700 Rønne		137,38
Forpagtede arealer	Søndre Lyngvej 33 3700 Rønne		20,76
	Søndre Lyngvej 21 3700 Rønne		10,04
	Køllergårdsvej 5 3700 Rønne		15,72
	Klemenskervej 22 3700 Rønne		13,24
	I alt		197,14

*) Herunder Søndre Lyngvej 24 og 34, 3700 Rønne

- 1.3.3 Ændringer af udspretningsarealet, skal anmeldes til Bornholms Regionskommune, der vurderer, hvorvidt de nye arealer er mere sårbare end de nuværende. Fristen for anmeldelse af nye arealer er 1. august forud for det planår, hvor arealerne ønskes anvendt.

2 Vilkår vedrørende produktionsanlægget

2.1. Rengøring af staldanlæg og fælles privat vej

- 2.1.1 Der skal opretholdes en god staldhygiejne. Bygninger, anlæg og omgivelser skal renholdes, således at lugtgener begrænses mest muligt for de omkringboende.
- 2.1.2 Offentlig vej og fælles privatvej skal renholdes. Ved arbejdskørsel, som giver anledning til spild af eksempelvis større mængder jord m.v. på offentlig vej skal der skiltes med dette. Endvidere skal offentlig vej og fælles privat vej rengøres ved endt arbejdskørsel eller ved arbejdsdagens ophør.

2.2 Lugt og Ammoniak

- 2.2.1 Såfremt der efter kommunens vurdering opstår væsentlige lugtgener, der vurderes at være væsentlig større end der kan forventes ifølge grundlaget for miljøvurderingen, kan kommunen meddele påbud om, at der skal indgives og gennemføres projekt for afhjælpende foranstaltninger.
- 2.2.2 Der skal i den nye kostald etableres dobbeltskrabere på spalterne, som skraber spalterne minimum hver 2. time, således at den maksimale ammoniakemission fra anlægget maksimalt er 4142,58 kg N. Skaberne skal være etableret inden fristen for udnyttelse af denne miljøgodkendelse.
- 2.2.3 Alternativt til vilkår 2.2.2. skal den nye kostald indrettes med præfabrikeret gulv med dræn, således at den maksimale ammoniakemission fra anlægget maksimalt er 4142,58 kg N. Gulvet skal være etableret inden fristen for udnyttelsen af denne miljøgodkendelse.
- 2.2.4 Der skal foreligge dokumentation for, at der ved fodring af årskoer på husdyrbruget anvendes 166 g råprotein/FE. Kravet til denne dokumentation er identisk med den dokumentation som skal anvendes, hvis korrektionen anvendes i forbindelse med gødningsregnskabet.
- 2.2.5 Den nye gylletank på 3500 m³ skal overdækkes med telt eller anden form for fast overdækning.

Vilkår vedrørende dybstrøelse

I stalden

- 2.2.7 I dybstrøelsesstalde skal der strøs halm eller andet tørstof i mængder, der sikrer at dybstrøelsesmåtten altid er tør i overfladen.

2.3 Gødnings- og ensilageopbevaring

- 2.3.1 Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder på husdyrbruget.
- 2.3.2 Ensilagestakke, der ikke placeres på fast bund med afløb til opsamlingsbeholder, må højst være placeret på samme sted i 24 måneder. Der skal derefter gå 5 år, før ensilage igen må placeres på samme sted.

- 2.3.3 Permanente ensilagepladser skal have en bund, der er udført af et for fugtighed vanskeligt gennemtrængeligt materiale, samt forsynes med afløb.
- 2.3.4 Kasseret ensilage fra ensilagepladser eller – siloer skal fjernes løbende og opbevares overdækket med plast eller lignende for at forhindre lugtgener.
- 2.3.5 Kompost eller kompostlignende dybstrøelse må højst ligge samme sted i 12 måneder og må ikke placeres samme sted igen før efter 5 år
- 2.3.6 I tilfælde af etablering af ensilagestak eller oplag af kompost eller kompostlignende dybstrøelse i markstak skal tidspunkt og placering noteres på et kortbilag i driftsjournalen.
- 2.3.7 Afløb fra stalde og ensilageoplag mm. skal føres gennem tætte lukkede ledninger. Afløb, der kommer under pumpetryk, skal kunne modstå dette tryk. Afløb fra ensilageoplag skal føres til en beholder.

2.4 Gødningsopbevaring

- 2.4.1 Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder på husdyrbruget

2.5 Gyllehåndtering

- 2.5.1 Ved håndtering af gylle gennem ikke-faste installationer, der ikke lever op til § 18 i bekendtgørelse nr. 1695 af 19. december 2006 om husdyrhold og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v., skal dette foretages under konstant opsyn, således at evt. brud straks opdages og pumpningen i så fald afbrydes.
- 2.5.2 Såfremt der ved en eller flere af gyllebeholderne er etableret fast pumpeudstyr, skal elinstallationen indrettes, så at pumpen ikke kan startes utilsigtet.
- 2.5.3 Hvis der er monteret fjernbetjent pumpeudstyr på en eller flere af gyllebeholderne, skal der være monteret en anordning, der sikrer at pumpen slår fra automatisk, når der er pumpet, hvad der svarer til indholdet af en gyllevogn. Der kan alternativt etableres en anordning, som sikrer, at pumpen kun kan startes, når der står en gyllevogn under udløbet – og at der kun kan pumpes en mængde svarende til en gyllevognfuld.

2.6 Spildevand og overfladevand

- 2.6.1 Tagvand kan ledes direkte til vandløb eller sø. Overfladevand fra øvrige befæstede arealer skal passere et veldimensioneret sandfang inden udledning til dræn, vandløb eller sø (kræver særskilt tilladelse).
- 2.6.2 Spildevand fra rengøring af stalde og lignende skal ledes til samletank eller gyllesystem og anvendes i henhold til reglerne for husdyrgødning i bekendtgørelse for husdyrhold og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. (Bek. nr. 1695 af 19. december 2006 med senere ændringer).
- 2.6.3 Ensilagesaft og vand fra plads med kalvehytter skal opsamles og anvendes i henhold til reglerne for husdyrgødning i bekendtgørelse for husdyrhold og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. (Bek. nr. 1695 af 19. december 2006 med senere ændringer).

- 2.6.4 Vask af maskiner og redskaber uden gødningsrester skal ske på fast vaskeplads. Vaskevandet kan, mod særskilt tilladelse, udledes til dræn, dog skal vandet forinden udløbet gennemgå rensning i et veldimensioneret sandfang og en godkendt olieudskiller.
- 2.6.5 Al vask af maskiner, redskaber, hvorfra der kan forekomme gødningsrester og sprøjterester skal foregå på støbt, tæt plads med bortledning af spildevandet til opsamlingsbeholder. Udbringning skal ske jf. bekendtgørelse for husdyrhold og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. (Bek. nr. 1695 af 19. december 2006 med senere ændringer).

2.7 Uheld og risici

- 2.7.1 Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til: 112
- 2.7.2 Der udarbejdes en beredskabsplan for Borndal som fortæller, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Denne beredskabsplan skal vedligeholdes så oplysningerne i den altid er opdateret.
- 2.7.3 Såfremt planen ikke foreligger på tidspunktet, hvor godkendelsen meddeles, skal den indsendes til tilsynsmyndigheden senest én måned efter meddelelse af godkendelsen.

2.8 Støjklider

- 2.8.1 Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer:

Mandag-fredag Kl. 7-18 (8 timer)	Alle dage Kl. 18-22 (1 timer)	Alle dage Kl. 22-7 (½ timer)	Alle dage Kl. 22-7
Lørdag Kl. 7-14 (7 timer)	Lørdag Kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdag Kl. 7-18 (8 timer)		Maksimal værdi
55 dB(A)	45 dB(A)	40 dB(A)	55 dB(A)

- 2.8.2 Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver midlingstiden inden for den pågældende periode.
- 2.8.3 Virksomheden skal, for egen regning, dokumentere, at støjvilkårene overholdes, hvis tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. Dokumentation for overholdelse af støjkravene kan være i form af målinger i ejendommens omgivelser (under fuld drift) eller kildestyrkemålinger ved de enkelte støjklider kombineret med beregninger efter den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj.

Kravet om dokumentation af støjforholdene kan højst fremsættes en gang årligt, med mindre den seneste kontrol viser, at vilkår nr. 2.8.1 ikke kan overholdes. Støjmålinger skal udføres som beskrevet i Miljøstyrelsens

til enhver tid gældende støjberegningsvejledning og foretages i punkter som forinden aftales med tilsynsmyndigheden. Støjmåling skal udføres af et akkrediteret firma.

I våde høst år kan behovet for tørring af korn og andre afgrøder være så stort, at det er nødvendigt at lade blæserne køre i døgndrift. Særligt ved køling af korn kan det være nødvendigt at gøre det om natten, da temperaturen om dagen er for høj til, at der kan køles.

2.9 Skadedyr

2.9.1 Der skal på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse som minimum i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrslaboratorium. Bekæmpelsen skal desuden foretages på tilsynsmyndighedens forlangende.

2.9.2 Opbevaring af foder skal ske på sådan en måde, så der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

2.10 Støv

2.10.1 Driften må ikke medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

2.11 Oplag af olie, affald, pesticider og øvrige kemikalier

Olie

2.11.1 Olietanke skal stå på et for olie vanskeligt gennemtrængeligt underlag, og som minimum være overdækket med et halvtæg.

2.11.2 Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

2.11.3 Tankning af diesel skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

2.11.4 Olie skal opbevares på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for forurening.

Affald

2.11.5 Arealerne omkring bygningerne og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald.

2.11.6 Affald skal opbevares og bortskaffes efter BOFA I/S's regulativer.

2.11.7 Der må ikke foretages afbrænding af affald på ejendommen. Det gælder dog ikke afbrænding af affald, der er tilladt i medfør af BOFA I/S's affaldsregulativ (haveaffald)

2.11.8 Virksomhedens medicinaffald, veterinært affald m.v. skal opbevares utilgængeligt for uvedkommende. Affaldet skal bortskaffes efter BOFA I/S's regulativer.

2.11.9 Animalsk affald, herunder selvdøde dyr, skal opbevares i lukket kasse, container (større løftet over jorden, således at der er luftcirkulation under dyrene) eller lignende og placeres på låget af den nye

fortank (dog således at der er cirkulation under dyrene), således at der i tidsrummet indtil afhentning ikke opstår uhygiejniske forhold herunder adgang for omstrefjende dyr.

2.11.10 Affald bør sorteres i containere opstillet på ejendommen.

2.11.11 Olie- og kemikalieaffald skal opbevares i egnet emballage og skal stå på støbt areal. Oplagspladsen skal være under tag.

Sprøjtemidler og medicin

2.11.12 Rester af lægemidler og kanyler fra dyrehold betragtes som ”særligt affald” og skal bortskaffes efter de til enhver tid gældende regler om bortskaffelse af affald. Medicin (lægemidler) må ikke opbevares sammen med levnedsmidler eller foderstoffer.

2.11.13 Lægemiddelrester og brugte kanyler skal bortskaffes via autoriserede kanaler som fx kommunale modtageordninger. Ved særlige forholdsregler for bortskaffelse af lægemidler, vil det fremgå af indlægssedlen i pakningen.

2.11.14 Påfyldning af vand i forbindelse med brug af sprøjtemidler må ikke ske ved direkte opsugning fra søer, vandløb eller brønde/boringer. Der må ikke være risiko for afløb til dræn eller vandløb.

2.11.15 Medicinrester og rester af sprøjtemidler samt emballage skal bortskaffes efter de til enhver tid gældende regler om bortskaffelse af affald, herunder reglerne om olie- og kemikalieaffald.

3 Vilkår om udspretningsarealer

3.1.1 På bedriftens arealer (se bilag 1 og 2) må der maksimalt udbringes husdyrgødning svarende til 453,15 DE pr. planår (1/8 til 31/7), og således at der på bedriftens arealer ikke udbringes mere end 2,3 DE/ha. Der skal ved tilsyn foreligge dokumentation herfor for de seneste 5 år fx i form af de indsendte gødningsregnskaber. (Dette vilkår træder dog først i kraft fra godkendelsesdatoen og således skal der ikke de første år kunne fremvises gødningsregnskaber, som dokumentere dette 5 år tilbage i tiden).

Der må derudover ikke tilføres bedriftens arealer anden organisk gødning som fx affald.

4 Vilkår vedrørende bedst tilgængelige teknologi/Renere teknologi

4.1 Der skal i godkendelsesperioden foretages fornøden forureningsbegrænsning på basis af principper om bedst tilgængelig teknik til nedbringelse af eventuelle gener fra stalde og gødningsopbevaring.

4.2 Ved større vedligeholdelsesarbejder på anlægget (staldinventar, ventilationsanlæg eller lignende), som ikke kræver selvstændig godkendelse i henhold til husdyrloven, skal den valgte løsning leve op til bedste tilgængelige teknik (BAT). Arbejdet skal anmeldes til Bornholms Regionskommune, Teknik & Miljø, der vurderer, om kravet om BAT er opfyldt. Arbejdet må ikke påbegyndes, inden kommunen har givet skriftlig tilladelse til dette.

4.3 Bedste anvendelige teknologi implementeres i kviestalden i forbindelse med næste gennemgribende renovering – dog skal der være proportionalitet.

- 4.4 Ved erstatning af råvarer og hjælpestoffer skal virksomheden dokumentere, at erstatningen sker til mindre miljøbelastende råvarer og hjælpestoffer.
- 4.5 Anlæg der er særligt energiforbrugende, fx ventilations- og mælkekølingsanlæg skal kontrolleres og vedligeholdes således, at de altid kører energimæssigt optimalt.

5 Vilkår vedrørende tilsyn, kontrol og egenkontrol

- 5.1 På tilsynsmyndighedens forlangende skal virksomheden dokumentere overholdelse af denne godkendelses vilkår.
- 5.2 Der skal føres journal over dato og aktivitet vedr. udspreddning af gylle og sprøjtning i marken. Journalen skal kunne forevises på forlangende af tilsynsmyndigheden.
- 5.3 Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affaldet bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
- 5.4 Ved driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning, som indebærer fare for forurening, skal forskrifterne i beredskabsplanen følges. Den driftsansvarlige har pligt til at afværge følgerne af uheld bedst muligt.
- 5.5 Dokumentation i form af forpagtnings- og overførelsesaftaler om husdyrgødning (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises kommunen på forlangende.
- 5.6 Hvis driftsforstyrrelser på Biokraft A/S medfører, at 220 DE [19.133, 90 kg N og 3.453,90 kg P] af gyllen ikke kan leveres til biogasanlægget i de forudsatte mængder, skal ejendommens driftsansvarlige skriftligt overfor tilsynsmyndigheden redegøre for, hvorledes det vil blive sikret at såvel opbevaring som bortskaffelse af den overskydende husdyrgødningsmængde sker under overholdelse af reglerne i Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder.

6 Miljøgodkendelsens forudsætninger – miljøteknisk beskrivelse

6.1 Ansøger og ejerforhold

Borndal, Søndre Lyngvej 26, 3700 Rønne ejes og drives af Esben Holm. Borndal drives p.t. som et traditionelt malkekvægbrug med tilhørende planteavl.

6.2 Husdyrbruget

Esben Holm ønsker at udvide kvægbesætningen på Borndal. Udvidelsen indebærer, at der skal udvides fra 169 årskøer, 22 opdræt (23-26 mdr.) og 20 småkalve (0-3 mdr.) og 80 tyrekalve (40-60 kg) til 390 årskøer, 48 kviekalve (0-3 mdr.), 53 kvier (12-16 mdr.), 175 kvier (16-26 mdr.) 17 kvier (26-27 mdr.) og 180 tyrekalve (40-80 kg). Samlet vil dyreholdet blive udvidet fra 245,98 DE til 672,65 DE.

6.3 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold

Borndal er placeret i landzone lokaliseret ca. 5,6 km sydøst for Klemensker som angivet i Kommuneplan 2009. Nærmeste nabo uden landbrugspligt er Søndre Lyngvej 22, som er beliggende ca. 317 m nord-mordvest for ejendommens lugtkildecentrum. Nærmeste samlet bebyggelse i nærheden af Borndal er Aarsballe, som er lokaliseret cirka 1,9 km syd for Borndal. Der er ingen områder i landzone udlagt med lokalplan indenfor 2 km af ejendommen. Omkring 650 m vest for Borndal ligger et råstofvindingsområde ved Kofoedsgård og cirka 1,2 km nord-nordvest for Borndal ved Bjerpegård ligger et større råstofvindingsområde.

Alle generelle afstandskrav i henhold til Bekendtgørelse 1695 af 19. december 2006 om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. er opfyldt.

6.3.1 Landskabelig placering af Borndal

Borndal er beliggende i landzone i kuperet landskab vest for Rø Plantage. Dele af landskabet har tidligere været højlyng, og området er præget af mindre ejendomme med landbrugsdrift vekslede med skov og natur. Borndal er en af de få forholdsvis store bedrifter i området. Der har været mælkeproduktion på Borndal igennem flere generationer. Landskabet har traditionelt været et godt kvæg-område med kuperet og afvekslede terræn, som kvæget har kunnet udnytte gennem græsning. Borndals bygningsmasse er præget af forholdsvis lavt gulstensbyggeri, hvor udvidelserne er sket i flere trin.

Der er ca. 200-250 m privatvej fra Søndre Lyngvej til Borndal, og Borndal er ikke dominerende set fra Sdr. Lyngvej.

Billede: Køer ved Søndre Lyngvej ved Borndal

Landskabsrummet er meget sammensat med dyrkede marker, levende hegn, engarealer, skovarealer, spredte gårde, husmandsbebyggelse langs vejene og landsbyen Aarsballe. Nøglekaraktererne for arealerne omkring Borndal er dyrkede marker, nogle spredte gårde og en del husmandsbrug, der ligger som perler på en snor ved Søndre Lyngvej. Det vekslende landskab gør området komplekst og giver mange fine visuelle oplevelsesmuligheder.

Landskabeligt er Borndal placeret langs med en fælles privatvej, som går op til Søndre Lyngvej, der er en offentligvej. Stuehusets gavle vender nord/syd, og haven omgiver dets vestside. Nord for den oprindelige ejendom ligger de nuværende produktionsbygninger og vest for disse er ejendommens gylletanke placeret. I området findes der flere mindre ejendommen, men ingen større produktionslandbrug i umiddelbar nærhed.

Borndal ligger tilbagetrukket fra offentlig vej, og i en lavning i landskabet. Mod øst er terrænet stigende mod Søndre Lyngvej, hvilket gør at Borndal ligger lavt i forhold til Søndre Lyngvej.

Dette gør, at ejendommen ikke virker dominerende

Billede: Borndal set fra Søndre Lyngvej.

i landskabet. Den nye stald vil dog blive synlig fra Søndre Lyngvej, idet den placeres nord for de eksisterende bygninger, men bygningen er placeret i tilknytning til den eksisterende bygningsmasse på ejendommen, og derfor vil den nye bygning opleves som en naturlig del af ejendommen. Visualisering af den nye stald kan ses på anlægstegningen – bilag 2.

6.3.2 Borndals placering i forhold til forskellige bygge- og beskyttelseslinier, fredninger mm.

Naturbeskyttelsesloven indeholder en generel beskyttelse af en række markante landskabselementer. Loven indeholder desuden forbud mod at ændre tilstanden inden for de beskyttede naturtyper (§ 3 områder), herunder bebyggelse af arealerne.

Museumsloven indeholder et forbud mod ændring af sten- og jorddiger samt selve fortidsmindet.

- Kirkebyggelinie: nærmeste kirkebyggelinier er udlagt omkring Sct. Klemens Kirke, som ligger i Klemensker minimum 4 km fra Borndal.
- Skovbyggelinie: Der er udlagt skovbyggelinie omkring skovområdet umiddelbart øst for Søndre Lyngvej. Hovedparten af eksisterende bygninger ligger inden for skovbyggelinie. Umiddelbart syd og øst for ejendommen er et skovrejsningsområde, men dette er ikke til hindre for at ejendommen anvendes til landbrugsdrift som hidtil.
- Fortidsmindebeskyttelseslinie: Der er ingen fredning inden for 2 km af Borndal.
- Interesseområde: Ejendommen er placeret uden for interesse område for naturbeskyttelse.
- Beskyttede jord- eller stendiger: Der er et stendige ca. 780 m fra Borndals anlæg i nordøstlig retning – omkring Rø plantage. Diget vil ikke blive berørt i forbindelse med udvidelsen på Borndal.
- Fredede områder: Der er ingen fredede områder inden for 2 km af ejendommen.
- Kulturmiljøområde: Der er mere end 5 km til nærmeste kulturmiljøområde.
- Beskyttet naturområde (§3 områder): Inden for 1000 m af ejendommen er registreret 1 engareal, 2 overdrevarsarealer, 1 moseområde og 16 søer/vandhuller.
- Habitatområder: EU-habitat (162) "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne" ligger cirka 2 km syd for Borndal. Nærmeste udspretningsareal til habitatområdet er beliggende ca. 980 m fra grænsen til habitatområde 162.

- Afstand til arealer omfattet af bufferzoner: Borndal er beliggende uden for bufferzone I og II, som anlægges uden om ammoniakfølsom natur. Nærmeste naturområder omfattet af bufferzone er et overdrev, der er placeret ca. 2,8 km øst for Borndal.
- Områder med drikkevandsinteresse: Omkring 2/3 af arealerne tilknyttet produktionen på Borndal er beliggende inden for områder med drikkevandsinteresser.
- Områder med særlige drikkevandsinteresser: De vestligstes arealer (1/3) tilknyttet Borndal er beliggende i områder med særlige drikkevandsinteresser.
- Nitratfølsomme grundvandsområder: Ingen udspretningsarealer, som er tilknyttet produktionen på Borndal, er beliggende i nitratfølsomme områder.
- Nitratklasse i forhold til overfladevand: Ingen af udspretningsarealerne er beliggende i områder, hvor overfladevand afvander til nitratfølsomme områder i forhold til grundvandsindvinding.
- Fosforfølsomme områder: Ingen udspretningsarealer tilknyttet Borndal er beliggende indenfor fosforfølsomme områder.

6.4. Ejendommens bygningsanlæg

Ejendommen består af en oprindelig ejendom med et stuehus opført i cirka 1850. Dette er opført i hvidkalkede sten og rødt eternittag. Nærmere beskrivelse af de forskellige nuværende produktionsbygninger fremgår af de efterfølgende afsnit. Udvidelsen sker i en etape eller flere etaper. Den nye stald til malkekøer indrettes som BAT-stald med enten spalter og dobbeltskrabere eller med præfabrikerede faste gulve med dræn og skraber. Den eksisterende kostald med sengebåse og spaltegulv bruges i ansøgt drift til kvieopdræt. Der bygges en ny gyllebeholder på 3500 m³ med teltoverdækning. Derudover bygges nye plansiloer. Plansiloerne bliver 20 × 60 m, med sideafgrænsning i grå betonelementer. Anlægstegningen kan ses på bilag 2.

6.4.1 Produktionsanlægget

Ejendommens produktionsanlæg er beskrevet herunder – bygnings navne henviser til anlægstegningen, som kan ses på bilag 2.

Bygning T - kombineret garage, udhus og halmfy:

Bygningen er opført i gulsten og med eternittag.

Bygget i 1957. Bygningens mål: 9,46 x 8,85 m og 7 m høj. Taghældning: 45 grader.

Bygning U, Halmlager:

Bygningen er opført i gulsten og med eternittag. Bygget i 1957. Bygningens mål: 9,39 x 19,5 m og 7 m høj. Taghældning: 45 grader.

Bygning D, Halmlager, foderrum og dybstrøelsesboks:

Bygningen er opført i gulsten og gråt eternittag.

Bygget i 1984 Stalden er indrettet til foderopbevaring og i nudrift en velfærdsafdeling til malkekøer.

Bygningens mål: 13,4 x 28 m og 7 m høj. Taghældning: 45 grader.

Bygning E, Malkestald i nudrift:

Bygningen er opført i gulsten og gråt eternittag. Bygget i 1978.

Stalden er indrettet med kontor, tankrum og en 2x8 sildebensstald. Bygningens mål: 12,91 x 13,4 m og 7 m høj. Taghældning: 25 grader.

Bygning F, Eksisterende kostald (fremtidig ungdyrstald):

Bygningen er opført i gulsten og gråt eternittag. Bygget i 1978 og udvidet i 1994. Stalden er indrettet som sengestald med spalter og gyllekanal med bagskyl. Bygningens mål: 14,97 x 75,94 m og 7 m høj. Taghældning: 25 grader.

Det er valgt at undlade at indsætte skraber på spaltegulvet til kviene. Spaltegulvene er uens, og bygget i flere etaper. Spaltegulvet ligger i flere niveauer, og hvis der skulle indsættes skraber på spalterne, skulle store dele af spaltegulvet lægges om. Denne løsning vurderes at være uden proportionalitet, idet det bliver forholdsvis for dyrt at reducere ammoniak på denne måde. I stedet er det generelle krav til ammoniakreduktion opnået ved at overdække den nye gylletank på 3500 m³, og vælge BAT-gulvtype i den nye kostald.

Bygning G, Lade:

Bygningen er opført i gule plader og gråt eternittag. Bygget i 1978. Stalden er indrettet som sengestald med spalter og gyllekanal, kælvningsafdeling og foderblandingsanlæg. Bygningens mål: 14,97 x 14 m og 7 m høj. Taghældning: 25 grader.

Bygning H, Goldkostald i nudrift:

Bygningen er opført i gulsten og gråt eternittag. Bygget i 1980 og renoveret i 2004. Stalden er indrettet som sengestald med spalter og gyllekanal med bagskyl. Bygningens mål: 13,51 x 26,06 m og 7 m høj. Taghældning: 25 grader.

Bygning J, Kalvehytter:

Betonplads. Bygget i 1982 og renoveret i 2007. Betonpladsens mål: 13,4 x 60 m.

Bygning I, Maskinhus:

Bygningens med sider beklædt med gule metalplader og med gråt eternittag. Bygningen er fra 1997. Bygningen benyttes til opbevaring af maskiner, halm og foder. Bygningens mål: 21,6 x 32,6 m og 9 m høj. Taghældning: 20 grader.

Ny kostald - A

Den nye kostald (141 m x ca. 33 m + tilbygning på ca. 11m x 8 m. Ialt ca. 4741 m² i grundplan) opføres i gul bakkesten. Sidehøjden i gul sten op til gardin bliver 0,6 m, derefter grå/hvid gardin. Sidehøjden bliver ialt 3,5 m. Taget bliver i grå fibercementplader. Taghældningen bliver 20 grader. I gavl bliver der gule sten op til 3,5 m, derefter stålplader i neutral farve, sandsynligvis grå. Højde til kip ca. 10 m. Sidebygning bygges vinkelret på staldbygning; materialevalget bliver som stalden, men selve sidebygningen er lavere end staldbygningen.

Stalden indrettes som en sengebåsestald med BAT-gulv. Dvs med en gulvtype, som reducerer ammoniakfordampningen på linje med præfabrikerede faste gulve med dræn og skraber.

Ansøger Esben Holm ønsker at kunne vælge frit mellem de til hver en tid tilgængelige BAT-gulve på tidspunktet for opførelsen af den ny kostald. I ansøgningen er der indsat præfabrikerede faste gulve, fordi valgt gulvtype mindst skal leve op til denne gulvtypes ammoniakreduktion.

Der bliver i den nye kostald et område med dybstrøelsesbokse, som bruges ved kælvning og aflastning. Dybstrøelse er velegnet til syge køer, og kælvende køer. De tunge højdrægtige køer tilbringer den sidste tid før kælvning på dybstrøelse. Kælvningen foregår ligeledes på dybstrøelse. Dette sker for at tilgodese køernes basale behov for fjerne sig fra flokken omkring kælvning, og finde et blødt eftergivende underlag at kælve på. Ammoniakfordampningen er moderat fra en dybstrøelsesmatten.

Skulle køerne kælve på en gulvsystem med skraber, ville både ko og kalv risikere at blive trukket med skraberne, som kører automatisk. Det ville have store omkostninger for dyrevelfærden, og risikere at få fatale følger.

Det bedste staldsystem for køer, der kræver aflastning efter kælving eller sygdom, er ligeledes dybstrøelse, idet koen kan få et blødt leje med god støtte, og bedre udenomsplads end i en sengestald.

Ventilation i ny og gammel kostald

Både ny og gammel kostald har naturlig ventilation. Med naturlig ventilation er der sikret et stort luftskifte, hvilket betyder at staldgulvene primært er forholdsvis tørre, men det store luftskifte betyder ligeledes en lavere koncentration af ammoniak og lugt.

6.5 Husdyrbruget

Borndal er på nuværende tidspunkt godkendt til en besætning på 169 malkekøer af tung race inklusiv opdræt, hvilket svarer til en besætning på 245,98 dyreenheder. I forhold til beregninger og vurderinger af udvidelsen på Borndal er der således taget udgangspunkt i denne besætning som nudrift. Fordelingen af antal af dyr og dyreenheder på dyrekategori før og efter udvidelsen på Borndal fremgår af tabel 2.

Tabel 2: Ejendommens husdyrproduktion før og efter udvidelse

Ejendom	Før udvidelsen		Efter udvidelsen	
	Antal	DE	Antal	DE
Borndal	169 årskøer	222,55	390 årskøer	520,49
	20 småkalve (0-3 mdr.)	13,96	48 småkalve (0-3 mdr.)	11,76
	22 kvier (23-26 mdr.)	4,90	53 kvier (12-16 mdr.)	24,27
	80 tyrekalve (40-70 kg)	1,57	175 kvier (16-26 mdr.)	100,73
			16 kvier (26-27 mdr)	10,69
		180 tyrekalve (40-80 kg)	4,71	

Fordelingen af dyrene på staldsystemet før og efter udvidelsen på Borndal fremgår af tabel 3a og 3b.

Tabel 3a: Fordelingen af dyr på staldsystem før udvidelse på Borndal

Dyrekategori	Staldtype	Antal
Kalve 0-3 mdr.	Dybstrøelse hele arealet	20
Opdræt 23-26 mdr.	Sengestald m. spalter (Kanal, bagskyl eller ringkanal)	22
Tyrekalve (40-70 kg)	Dybstrøelse hele arealet	80
Køer	Sengestald med spalter (kanal, bagskyl eller ringkanal)	169

Tabel 3b: Fordeling af dyr på staldsystem efter udvidelse på Borndal

Dyrekategori	Staldtype	Antal
Kalve 0-3 mdr.	Dybstrøelse hele arealet	48
Opdræt 12-16 mdr	Sengestald med spalter (kanal, bagskyl eller ringkanal)	53
Opdræt 16-26 mdr.	Sengestald med spalter (kanal, bagskyl eller ringkanal)	175
Opdræt 26-27 mdr.	Sengestald m. præfabrikeret drænet gulv/spalter med dobbeltskrabere*	16
Tyrekalve (40-80 kg)	Dybstrøelse hele arealet	180

Køer	Sengestald m. præfabrikeret drænet gulv/spalter med dobbeltskrabere*	350
Køer	Dybstrøelse hele arealet	40

*) I denne miljøgodkendelse er der indarbejdet fleksibilitet, således at der kan vælges med BAT-stald med 4% staldstab, som eksempelvis en stald med præfabrikeret drænet gulv eller spalter med dobbeltskrabere.

6.6 Opbevaringskapacitet

Opbevaringskapaciteten af husdyrgødning skal være tilstrækkelig i henhold til husdyrgødningsbekendtgørelsen.

6.6.1 Produktion af husdyrgødning

Efter udvidelsen vil det mindre opdræt og goldkøerne gå på dybstrøelse. Husdyrgødningen fra de øvrige dyr vil være i form af gylle. Produktionen af henholdsvis dybstrøelse og gylle er beregnet i markstyringsprogrammet Bedriftsløsningen. Tabel 4 angiver den producerede mængde husdyrgødning før og efter udvidelsen på Borndal.

Tabel 4: Produktion af husdyrgødning før og efter udvidelse

Ejendom	Før udvidelsen		Efter udvidelsen	
	Gylle m ³	Dybstrøelse m ³	Gylle m ³	Dybstrøelse m ³
Borndal	4315	43,7	9354	719,7

Der er i de oplyste gyllemængder indregnet 100 liter drikkevandsspild og 3000 liter vaskevand pr. årsko. Vand fra befæstede arealer ledes til separat tank, og indregnes ikke.

6.6.2 Ejendommens opbevaringsanlæg

I tabel 5 er angivet hvor meget opbevaringskapacitet, der er på Borndal.

Tabel 5: Opbevaringsanlæg til husdyrgødning

Beholder	Kapacitet
Eksisterende gyllebeholder *)	1600 m ³
Ny gyllebeholder	3500 m ³
Eksisterende gyllebeholder	2400 m ³
Eksisterende gyllebeholder	700 m ³
Forbeholder inkl. gyllekanaler i ny stald	200 m ³
Gyllekanaler i stald F og H	300 m ³
Total	7100 m³

*) Denne beholder vil ikke blive anvendt til gylle i ansøgt drift

220 DE i kvæggylle leveres til Biokraft, svarende til ca. 3059 tons kvæggylle. Dvs. at der i ansøgt drift skal opbevares ca. 6295 tons kvæggylle årligt. Når 220 DE i kvæggylle leveres til Biokraft, er der opbevaringskapacitet til ca. 13,5 måneders produktion.

Hvis levering til Biokraft i en tænkt situation ophører, og erstattes af flere udbringningsarealer eller gylleaftaler, er der ca. 9,1 måneders opbevaringskapacitet, når gyllekanaler og forbeholder medregnes.

Fast gødning fra kalvehytter er ikke at regne som dybstrøelse, og opbevares derfor ikke i markstak, men på møddingsplads med fast bund og afløb til ajlebeholder på Sdr. Lyngvej 24. Muligvis bruges en del af gødningen fra kalvehytterne også som flydelag i gyllebeholdere. Dybstrøelsen opbevares i markstak, som overdækkes, og hvis placering ændres fra år til år, så der er mindst 5 år imellem samme placering. Forrige års opbevaringsplads opdyrkes de følgende år med kvælstofoptagende afgrøde.

En del af dybstrøelsen køres direkte ud og pløjes ned – det vil dreje sig om min. 50%, som ikke kommer i markstak, men opbevares i staldene.

6.7 Bedriftens landbrugsbrugsjord

Bedriftens landbrugsjord består af ejede og forpagtede arealer. Arealerne fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 6: Udspretningsarealer til den ansøgte produktion på Borndal

Type	Adresse	Matrikel	Areal til udspretning
Ejede arealer	Borndal*		
	Søndre Lyngvej 26 3700 Rønne		137,38
Forpagtede arealer	Søndre Lyngvej 33 3700 Rønne		20,76
	Søndre Lyngvej 21 3700 Rønne		10,04
	Køllergårdsvej 5 3700 Rønne		15,72
	Klemenskervevej 22 3700 Rønne		13,24
	I alt		197,14

*)Herunder Søndre Lyngvej 24 og 34, 3700 Rønne

6.7.1 Harmoniareal

Harmoniarealet er defineret som det nødvendige areal til udspretning af husdyrgødning. For en kvægproduktion må der maksimalt udsprede 1,7 DE/ha. Harmoniarealet kan sikres gennem ejede og forpagtede arealer samt arealer med husdyrgødningsaftale. Til harmoniarealet kan medregnes arealer, hvor der er en afgrøde, som har en kvælstofnorm eller et vejledende behov for fosfor og/eller kalium. Der kan kun medregnes arealer, der kan og må udbringes husdyrgødning på.

Der ansøges om en produktion af kvæg på Borndal på 672,65 DE.

Husdyrgødning fra kvæg må dog udbringes med et husdyrtryk på 2,3 DE/ha på kvægbedrifter, hvor mindst 70 % af harmoniarealet dyrkes med græs og/eller roer, hvilket er tilfældet på Borndal. Esben & Simon Holm ejer og forpagter et udspretningsareal på 197,14 ha.

Der afsættes kvæggylle svarende til 220 DE [19133,90 kg N og 3453,90 kg P]

Det elektroniske ansøgningssystem har beregnet DE_{max} til at være lig med DE_{reel} – nemlig 2,3 DE/ha. Idet DE_{reel} er lig med eller mindre end DE_{max} er beskyttelsesniveauet vedrørende nitrat-overfladevand overholdt.

6.7.2 Arealkrav

Folketinget vedtog den 22. marts 2010 at ændre Landbrugsloven. Lovændringen betyder blandt andet, at pr. 1. april 2010 ophæves grænsen for, hvor mange dyreenheder der maksimalt må være pr. bedrift, og dermed er arealkravet faldet væk.

7 Beskrivelse af produktionens ressourceforbrug

7.1 Energi

Der anvendes energi til, belysning, markdrift og håndtering af grovfoder og i mindre omfang til ventilatorer i varmeperioder. Der anvendes ikke energi til opvarmning i staldene i forbindelse med produktionen.

7.1.1 El

Ved den nuværende produktion er det årlige elforbrug inkl. privatforbrug (ifølge regnskabet) på 70.228 kWh. Ud fra dette beregnes det årlige elforbrug til landbrugsproduktionen i nudrift til 65.000 kWh,

mens forbruget i ansøgt drift beregnes til 177.000 kWh. Det skønnes, at elforbruget stiger proportionalt med antallet af DE. I ansøgt drift vil robotmalkning med fem robotter give højere elforbrug end det nuværende malkesystem, da disse er tændt døgnet rundt. Der er indsat fleksibilitet i denne miljøgodkendelse i forhold til valg af malkesystem. Vand- og elforbrug er opgivet svarende til malkerobotter – malkestald med side by side har tilsvarende forbrug eller mindre el- og vandforbrug. Opsætning af frekvensstyring af pumper på anlægget vil være en mulighed for at nedsætte strømforbruget. Desuden sker et intensiv udviklingsarbejde blandt firmaer, som sælges anlæg til robotmalkning, og vand- og elforbruget er derfor lavere idag end for få år siden. Der vil så vidt det er muligt blive opsat sensorer til styring af lyset i rum hvor man kommer og går. I stalden vil der være luxmåler til styring af lysmængden, således at det elektriske lys automatisk slukkes, når mængden af dagslys når et tilstrækkeligt niveau.

På Borndal forbruges el primært til malkning og mælkekøling. Derudover anvendes el til belysning og valsning af korn. Der forbruges evt. el til ventilation i meget varme perioder hen over sommeren, men behovet vil være lille i ansøgt drift, idet den nye kostald giver flere rummeter pr ko. Det nuværende produktionsapparat på Borndal er af ældre dato. Dette bevirker at strømforbruget er forholdsvis lavt sammenlignet med nyere produktionsanlæg af samme størrelse, fordi en nyt anlæg har flere tekniske installationer. Men den enkelte installation vil ofte være mere energibesparende i en ny model, idet der løbende sker et udviklingsarbejde mod mindre energiforbrug. I ansøgt drift vil der blive brugt el til samme processer som i nudriften. Dog vil malkning ske med robotter. Mælkekøling vil også blive af en anden art end i nudriften, idet der er tale om et nyt og andet anlæg. Der malkes døgnet rundt og derfor vil der løbende døgnet rundt blive kølet mælk. I nudriften er der etableret varmegenvinding på køling af mælketanken. Varmen herfra går til forvarmning af varmt vand til brug i malkerummet. Der gennemføres et årligt serviceeftersyn af mælketanken af et autoriseret kølefirma både i nudrift og ansøgt drift. I ansøgt drift vil lyset i staldene være styret af en luxmåler, således lyset slukker automatisk, når det naturlige dagslys er tilstrækkeligt. Udendørsbelysningen styres manuelt. Dog vil lys omkring den nye staldbygning blive tændt af sensorer af hensyn til færdselen omkring stalden udenfor dagtimerne. Der bliver etableret varmegenindvinding på mælkekølingen.

Energibesparende foranstaltninger i ansøgt drift summeret op:

- Staldene er med naturlig ventilation og der er derfor kun minimalt energiforbrug til ventilation.
- Der er etableret dagslysstyring på belysning i staldene.
- Der er etableret varmegenvinding i forbindelse med mælkenedkølingen. Varmen anvendes til at opvarmning af stuehuset på Sdr. Lyngvej 24, til at opvarme køernes drikkevand og til opvarmning af brugsvand i driftsbygninger.
- Vakuumpumpen til malkeanlægget er frekvensstyret og derved energibesparende
- Logistikken i forbindelse med afhentning af foder til blandeanlæg, er indrettet så afstanden giver færrest muligt driftstimer, hvilket minimerer energiforbruget.

7.1.2 Diesel og fyringsolie

I nudrift er forbruget af dieselolie ca. 15.000 l pr. år.

I ansøgt drift forventes forbruget af dieselolie at stige til ca. 25.000 l pr. år, da markdriften øges pga. tilgang af nye arealer til bedriften og fordi der må påregnes flere maskintimer til staldarbejde.

Der forefindes en overjordisk tank til dieselolie fra 2008. Tanken er på 6.000 l og placeret i maskinhuset C.

7.2 Vand

Ejendommens vandforsyning er offentlig. Ved den nuværende produktion er vandforbruget på 6.085 m³ pr. år inkl. privatforbrug (iht. tal fra bedriftens regnskab). På grundlag heraf beregnes vandforbruget i nudrift til 5.800 m³ pr. år. Skønnet vandforbruget i ansøgt drift er beregnet

proportionelt ud fra antal DE i nudrift og ansøgt drift + 10%, da erfaringen er, at robotmalkning kræver et lidt større vandforbrug. Årsagen til dette er, at malkningen foregår hele døgnet, og ikke kun i ca. 4-5 timer som i en malkestald. Vandforbrug i ansøgt drift er således beregnet til ca. 17.400 m³.

Vandforbruget til vask af malkeanlæg og køletank før og efter den planlagte udvidelse på Borndal fremgår af tabel 7 nedenfor.

Tabel 8. Vandforbrug til vask før og efter udvidelse på Borndal

	Før udvidelse vandforbrug i m ³	Efter udvidelse vandforbrug i m ³
Drikkevand til køer	4.300	11.700
Vandforbrug til vask af maskiner	300	500
Vask af mælketank	200	600
Vask af malkeanlæg	300	3.600
Vask af stalde	700	1.000

Da der er tale om løsdriftstalder med naturlig ventilation, sker der en udtørring af stalderne samtidig med at staldtemperaturen er lav - især i vinterhalvåret. Derfor er behovet for vask af stalderne forholdsvis lille.

De ældre staldafsnit, hvor bl.a. småkalve er opstaldet, vaskes hvert år og kalkes.

Kostalden vaskes i gennemsnit her andet år med højtryksrensere og vand.

Vandbesparende foranstaltninger

Vandbesparende foranstaltninger:

Produktionens vandforbrug går primært til dyrenes drikkevand og her vil en besparelse være i modstrid med dyrevelfærd. Forbruget af vaskevand hænger sammen med hygiejnen i mælke- og køleanlæg. Derfor er der grænser for, hvor meget der kan spares på vaskevandet, før det går ud over hygiejnen, og dermed mælkekvaliteten. I det omfang det er muligt, vil der blive brugt vandbesparende programmer/færre antal vaske. Men KUN, hvis det ikke påvirker mælkekvaliteten.

Vandbesparende foranstaltninger opsummeret:

- Bedriftens drikkevandsinstallationer rengøres og efterses jævnligt med henblik på at undgå spild.
- Vandforbruget registreres og evt. uregelmæssigheder (forøget vandforbrug) identificeres
- Evt. lækager identificeres og repareres hurtigst muligt
- Der er opsat flydere i drikkekar, hvilket er med til at sikre et stabilt vandtryk
- Derudover er der påtænkt at anvende et vandspareprogram/reduceret antal vaske på vaskeanlægget, hvis det kan lade sig gøre uden det går ud over mælkekvaliteten.
- Vand fra mælkekøling vil blive genbrugt til opvarmning af varmt vand.

7.3 Gødning

Markerne drives konventionelt og afgrødernes behov for næringsstoffer dækkes med husdyrgødning og handelsgødning. Der anvendes gødning i henhold til Plantedirektoratets normer for afgrødernes kvælstofbehov og udnyttelseskravet til kvælstof i husdyrgødningen. Ved planlægning af afgrødernes gødningsbehov tages der desuden hensyn til husdyrgødningens forventede udnyttelse i praksis samt jordens reserver af kvælstof, fosfor og kalium.

7.3.1 Husdyrgødning

Niveauet for tildeling af husdyrgødning til arealerne bliver i gennemsnit 2,3 DE/ha på det totale udspretningsareal som følge af udvidelsen.

7.4 Foder og foderopbevaring

Der tages foderanalyser af alt grovfoder. Det proteinholdige tilskudsfoder tilpasses efter proteinholdet i grovfoderet. Ved ovennævnte tiltag tilpasses fodringen, så foderet udnyttes med mindst muligt spild, og med mindst muligt udslip af næringsstoffer til omgivelserne.

Halm opbevares i maskinhus I og halmlade D. Derudover er der et lille bufferlager med halm 1,2 km vest for Borndal. Bufferlageret er en fritliggende lille bygning med murede vægge og eternittag. Ialt ca. 225 m².

Indkøbt foder opbevares i maskinhuset I og i foderrum D. Sækkevarer opbevares i maskinhuset I.

I nudrift indkøbes: Kraftfoder ca. to gange om måneden ca. 250 ton/år. Roepiller to gange om året, ca. 25 ton/år.

I nudrift høstes og forbruges ca. 650.000 FE årligt i majs- og græsensilage. I ansøgt drift skal der forbruges ca. 1.770.000 FE ensilage pr år. I nudrift opbevares ensilagen i plansiloer M og N.

I ansøgt drift forventes mængden af indkøbt kraftfoder, roepiller og andet at være ca. 750 ton/år (680 t kraftfoder og ca. 70 t roepiller).

I ansøgt drift forventes der opført ny plansilo ved siden af de nuværende M, så kapaciteten sammenlagt kommer op på årlige forbrug.

Støvgener kan forekomme i forbindelse med håndtering af halm og valsning af korn.

Foder- og halmlagre er placeret 10 m fra privat fællesvej. Grovfoderopbevaringen skønnes ikke at give gener for naboer eller forbipasserende.

7.5 Såsæd

Bedriftens jordtilliggende øges i forbindelse med den planlagte udvidelse med cirka 30 % og derfor forventes mængden af såsæd at blive øget som følge af udvidelsen.

7.6 Kemikalier og pesticider

Sprøjtning udføres altid af uddannet personale. Esben Holm er i besiddelse af sprøjtecertifikat.

Sprøjtning foretages enten med egen marksprøjte med fyldeudstyr eller maskinstation. Påfyldning og vask af sprøjte sker enten i marken eller på vaskepladsen K.

Kemikalier og pesticider opbevares i sprøjteskab i maskinhuset I.

Mængden af pesticider på lager er maks. 500 l. Der indkøbes pesticider ca. 4 gange årligt.

Rengøringsmidler med ubrudt emballage opbevares i maskinhuset. Rengøringsmidler i brug opbevares i tankrummet eller hvor dette måtte blive brugt.

8 Fleksibilitet

Der meddeles fleksibilitet i forhold til at vælge mellem forskellige BAT-stalde med 4 % staldtab, i forhold til malkesystem og i forhold til besætningssammensætningen samt i forhold til gennemførelse af projektet.

Staldsystem

Der gives fleksibilitet i forhold til valgfrihed mellem BAT-staldsystem med 4% staldtab som eksempelvis et staldsystem med ”spalter og dobbeltskrabere” og staldsystemet med ”præfabrikerede faste gulve med dræn og skraber). Staldsystemet der vælges skal være BAT-godkendte til kvægstalde med malkekvæg, og have den samme ammoniakreducerende effekt et af de nævnte staldsystemer.

Malkeystem:

Der gives fleksibilitet i forhold til valgfrihed mellem malkebotter eller en malkestald med 2x24 side by side, fast exit. Vælges der botter vil disse blive placeret forskellige steder i den nye stald, mens en side by side malkestald vil blive lokaliseret i det nordøstlige hjørne af den nye stald.

Besætnings sammensætning

Der gives fleksibilitet i forhold til antallet af dyr i de forskellige dyregrupper. Det maksimale antal dyreenheder (672,65 DE) må dog ikke overskrides, men antallet af dyr i de forskellige grupper kan variere indenfor det maksimale antal dyreenheder.

Gennemførelse af projekt alternativ 1:

Den nye kostald, gyllebeholder og plansiloen opføres og den eksisterende kostald indrettes til kviestald i en etape. Således at hele projektet er gennemført senest 2 år efter miljøgodkendelsen er meddelt.

Gennemførelse af projekt alternativ 2

Projektet gennemføres i to etaper. I første etape bygges den nye kostald og den eksisterende kostald indrettes til kvistald. Etape 1 vil være gennemført senest 2 år efter miljøgodkendelsen er meddelt. I anden etape bygges den nye gyllebeholder og plansiloen. Etape 2 skal være udnyttet senest 5 år efter den meddelte godkendelse.

Gennemførelse af projekt alternativ 3

Projektet gennemføres i to etaper. I første etape opføres ensilagesiloer og gylletank, samt kvier flyttes til Køllergård, således at besætningsopbygningen kan påbegyndes. Etape 1 vil være gennemført senest 2 år efter miljøgodkendelsen er meddelt.

I anden etape bygges den nye kostald. Etape 2 skal være udnyttet senest 5 år efter den meddelte godkendelse.

9 Forventede reststoffer og emission fra anlægget

9.1 Husdyrgødning

I forbindelse med en husdyrproduktion vil der være et afkast af husdyrgødning indeholdende primært kvælstof, fosfor og kalium. Det er specielt kvælstof og fosfor, der kan påvirke det omgivende miljø. I tabel 9 er angivet mængden af husdyrgødning samt dennes indhold af kvælstof og fosfor før og efter udvidelsen.

Tabel 9: Afkast af husdyrgødning – N & P før og efter udvidelsen

Produktion totalt til udspredning	Antal DE		Kg N		Kg P	
	Før	Efter	Før	Efter	Før	Efter
Kvæggylle til Biokraft	0	220	0	19.133,90	0	3435,90
Dybstrøelse til udspreddning	6,47	69,85	662,67	6734,16	73,40	1118,35
Gylle til udspreddning	239,15	382,80	21798,25	33929,87	3745,99	5978,56

9.2 Kvælstofudvaskning

9.2.1 Overfladevand – Nitratklasse 1

Ingen udspreddningsarealer tilknyttet produktionen på Borndal er beliggende i nitratfølsomme områder i forhold til overfladevand. Udbringningsarealerne pålægges derfor ingen restriktioner udover de generelle krav i forhold til kvælstofbelastning jf. lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

9.2.2 Grundvand – nitratfølsomt område

Ingen udspretningsarealer tilknyttet produktionen på Borndal er beliggende i nitratfølsomme områder i forhold til grundvand. Udbringningsarealerne pålægges derfor ingen restriktioner udover de generelle krav i forhold til kvælstofbelastning jf. lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

9.3 Fosfor

Ingen af udspretningsarealerne tilknyttet produktionen på Borndal er beliggende i områder, der afvander til Natura 2000 områder, som er overbelastet med fosfor. Udbringningsarealerne pålægges derfor ingen restriktioner udover de generelle krav i forhold til fosforbelastning jf. lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (Lov nr. 1572 af 20. december 2006).

9.5 Ammoniakfordampning

Ved en husdyrproduktion vil der være fordampning af ammoniak fra stalde, husdyrgødningslagre samt ved udspretning af husdyrgødningen. Størrelsen af ammoniakfordampningen er afhængig af produktionens størrelse samt af staldtypen, lagertypen samt tidspunkt og teknik til udbringningen af husdyrgødningen. Ejendommen er beliggende uden for bufferzone I eller II, dvs. at der ikke inden for 1000 meter af Borndal findes naturarealer omfattet af kravet om bufferzoner. Beregninger af ammoniakemission er beregnet i det elektroniske ansøgningsskema jf. kravet i lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Den samlede ammoniakemission fra anlægget ved nudrift er beregnet til 2416,49 kg N/år og ved ansøgt drift er den samlede ammoniakemission fra anlægget er beregnet til 4014,01 kg N/år. Det vil sige at meremissionen er 1597,52 kg N/år. Meremissionen af ammoniak beregnes altid, og ved meremissionen forstås den samlede ansøgte emission fra stald og lager fratrukket nudrift emissionen. Disse beregninger er fratrukket den generelle reduktion i fordampningen, som lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug har fast lagt.

Kravet er, at der skal ske en reduktion på 25 % for de stalde, hvor indretningen ændres og for nye stalde – i forhold til et fastlagt referencestaldsystem. Kravet om 25 % reduktion på ammoniakudledningen er opfyldt, se afsnit 14.

9.6 Lugtemission

Lugtemission stammer fra staldene samt fra husdyrgødningsystemerne inklusiv opbevaringsanlægget. Desuden forekommer lugtemission ved udbringning af husdyrgødningen. På kvægejendomme kan der endvidere forekomme lugtemission fra ensilagestakke. Lugtgenerne fra ensilagestakke minimeres ved at sørge for god ensilagekvalitet og ved at ensilagen håndteres korrekt.

Der kan skelnes mellem vedvarende og periodiske lugtkilder. De vedvarende lugtkilder stammer fra dyrene i staldene samt fra anlæg til håndtering og opbevaring af gylle. De periodiske stammer primært fra udspretning af husdyrgødning.

9.6.1 Vedvarende lugtkilder

For de vedvarende lugtkilder beregnes en lugtgeneafstand. Udenfor denne lugtgeneafstand må lugtgenerne fra husdyrholdet anses som værende ubetydelige. Lugtgeneafstandene er beregnet ved hjælp af FMK-vejledningen og i henhold til den nye lugtvejledning. I beregningerne af lugtgeneafstanden er der taget udgangspunkt i, at alle dyr er på stald. I tabel 10 og 11 er geneafstandene for lugt angivet og beregnet henholdsvis i henhold til FMK-modellen og den nye model til beregning af lugtgeneafstande.

Tabel 10: Geneafstand for lugt – angivet i meter (FMK-model)

	Før udvidelsen	Efter udvidelsen
Geneafstand til boligområde i byzone/sommerhusområde	214	368
Geneafstand til byzone i øvrigt og ”samlet bebyggelse”	120	207
Geneafstand til boliger uden for ”samlet bebyggelse”	68	116

Tabel 11: Geneafstand for lugt – angivet i meter (ny model)

	Før udvidelsen	Efter udvidelsen
Geneafstand til boligområde i byzone/sommerhusområde	168	507
Geneafstand til byzone i øvrigt og ”samlet bebyggelse”	126	342
Geneafstand til boliger uden for ”samlet bebyggelse”	26	116

For boliger uden for samlet bebyggelse angiver FMK-modellen den største geneafstand, mens den nye lugtberegningsmodel angiver den længste geneafstand for byzone/sommerhusområde og samlet bebyggelse, hvorfor det er disse afstande, der vil være den gældende.

Afstanden til enkelt beboelse er større end 116 meter fra centrum af kildeområdet, idet Søndre Lyngvej 22 er placeret minimum 317 m nord for Borndal, og således er afstanden overhold jf. tabel 10. De øvrige geneafstande er også overhold, idet der er mere end ca. 600 meter til samlet bebyggelse og nærmeste byzone/sommerhusområde.

9.6.2 Periodiske lugtkilder

Udbringning af husdyrgødning foregår primært om foråret. Der udbringes husdyrgødning fordelt over ca. 6 uger om året. En del af husdyrgødningen nedfældes eller nedbringes i jorden kort efter udspredding (til vårafgrøder og majs), hvilket minimerer lugtgenerne. Der udbringes ca. 80-90% af gyllen om foråret (februar-maj) og ca. 10-20% om efteråret. Cirka 50% af dybstrøelsen udbringes direkte fra stald til udbringning på marken, hvilket primært foregår om foråret.

9.7. Støvmission

I forhold til støvemission er det skønnet, at der stort set kun vil forekomme støvgener i forbindelse med valsning af korn og halmhåndtering. Støv fra skimmelsvampe modvirkes på Borndal ved at opbevarer halm, råvare og sækkevarer på fast bund, indendørs og tørt.

9.8 Støjkilder

9.8.1 Vedvarende støjkilder

Løsdriftstalden til malkekøerne har naturlig ventilation, og der er derfor ikke støj fra ventilation.

9.8.2 Periodiske støjkilder

Støj vil kunne forekomme fra malkeanlæg og vakuumpumpe, ved blanding af foder, ved valsning af korn, ved pumpning af gylle samt ved transport til og fra ejendommen.

I det fremtidige anlæg vil udstyr til mælkekøling og malkning placeres en smule længere fra vej med forbipasserende. Samtidig må det påregnes, at et nyt anlæg vil støje mindre end det gamle.

Blanding af foder og valsning af korn vil ske samme sted på bedriften som i dag med den støj dette måtte frembringe. Der må påregnes, at der vil ske blanding af en større mængde foder end det er tilfældet i nudriften. Om formiddagen blandes foderet på pladsen ved plansiloen og dette tager ca. 2-3 timer.

Der indsættes malkerobotter i den nye kostald, kompressorerne til robotterne kører i døgndrift. Mælkekøling kører ligeledes hele døgnet. Nye modeller af kompressorer er lydsvage, og idet kompressorerne er placeret indendørs, vurderes det, at der ikke er væsentlige støjgener fra disse udenfor bygningerne.

Gyllepumperne på ejendommen er placeret i en pumpebrønd ved ny og gammel kostald. Pumpen er placeret nede i ca. 2 meters dybde og der ligger låg over. Ved den ny stald placeres der ligeledes en pumpbrønd i ca. 2 meters dybde. Disse forventes derfor ikke at medføre støjgener udenfor ejendommens egne matrikler.

I forbindelse med foderblanding kan der forekomme maskinstøj. Blanding af foder sker ved plansilo anlægget øst for den nye kostald.

Der kan forekomme maskinstøj i forbindelse med udkørsel af gylle og ved markdriften. Og i perioden ved høst forekommer ligeledes maskinstøj i forbindelse med høst og transport af halm og grovfoder til ejendommen.

Afhentning af mælk foregår hver dag i dagtimerne, og tager ca. 10 minutter ved nudrift. Dette forventes at læsse tiden vil blive øget til ca. 15 min i forbindelse med udvidelsen på Borndal – men mælk vil kun blive afhentet hver 2.dag i ansøgt drift.

Gyllen udbringes i planternes vækstsæson, hovedsagligt i perioden fra februar til ultimo maj samt i august og september måned. Udbringningen forventes at tage 4-5 dage fordelt over året.

Markarbejde foregår i vækstsæsonen fra februar til november.

Ensilering/slæt af græs, foregår midt maj, midt juni samt i september/oktober. Majs ensileret i perioden oktober – november. Halm og korn køres ind i perioden juli til september. Alt markarbejdet er meget afhængigt af vejrforhold, herunder specielt regn, hvorfor tidsperioderne kan forskydes.

Der forekommer en del øvrige transporter i forbindelse med produktionen, herunder dyrlægebesøg, inseminør og klovbeskærer, men disse forventes ikke at stige væsentligt. Ved foderleveringer kan der forekomme trafikstøj. Der forventes en mindre stigning og ellers leveres større mængder pr. gang.

Driftsperiode for støjkilder

Malkning og mælkekøling vil køre døgnet rundt da dette er i forbindelse med robotmalkning.

Foderblanding og valsning af korn foregår indenfor tidsperioden 06 - 18

Ud fra ejendommens placering i forhold til naboer og det faktum at støjkilderne kun er aktive i en begrænset periode, skønnes det, at støj fra produktionsanlægget ikke vil genere naboer og forbigående. Nærmeste nabobeboelse er ejet af ansøger og under sammenmatrikulering.

9.8.3 Tiltag mod støjkilder

Støjen fra malkning (vakuumpumper mv) minimeres ved at vedligeholde pumper og andet udstyr, så støjniveauet ikke forøges p.g.a. defekter. Desuden vælges så vidt muligt lydsvagt udstyr.

Traktorstøj fra arbejdet med at blande foder er minimeret ved at foderlagrene er placeres tæt på hinanden, så tidsforbruget til foderblandingen er minimal.

Der er generelt taget hensyn til støjkilder ved produktionen, og de nærmeste naboer ligger i en afstand, så det skønnes, at støjniveauet fra mælkeproduktionen er minimalt.

9.9 Lys

Der er opsat udendørs belysning i form af lysstofrør på bygning H og halogenlamper på gavlen af maskinhus C og betonplads B. Endvidere er der opsat belysning på gårdspladsen. Placering af udendørs belysning fremgår af anlægstegningen – bilag 2.

Der to rækker lysstofrør i kostalden D. I andre stalde og lader er der opsat en række lysstofrør. I dagtimerne er der tændt lys alt efter mængden af dagslys, og om natten er der tændt to lysstofrør i kostalden D. I vinterperioden bliver der brugt halogenlamper til oplysning af betonpladsen, hvor kalvehytterne er placeret, når der fodres.

I ansøgt drift vil lyset i den nye stald blive styret af et lysprogram, så der altid vil være de anbefalede 200 lux mindst 16 timer i døgnet. Endvidere vil der være censorer til lystænding omkring stalden, som aktiveres i forbindelse med afhentning af mælk og dyr.

Borndal ligger ca. 300 m fra offentlig vej og ca. 300 m fra naboer. Derfor skønnes det, at belysningen ikke, eller kun i meget ringe grad, er til gene for forbigående på landevej, eller for naboer.

9.10 Transport

Der forekommer transport af forskellig vis i forbindelse med produktionen. Der skelnes mellem intern transport på ejendommen og ekstern transport, dvs. transport til eller fra ejendommen.

Til- og frakørsel til ejendommen vil foregå via den ca. 370 m lange fælles privatvej fra Søndre Lyngvej og til Borndal.

9.11 Intern transport

Ved nuværende og kommende drift af ejendommen vil der være intern transport af foder fra plansiloer og siloer til staldene. Desuden vil der være intern transport i forbindelse med udbringning af husdyrgødning til de omkringliggende marker.

9.12 Ekstern transport

Den eksterne transport vil blandt andet bestå af levering af foder og diesel til ejendommen og dyr mellem Borndal og Køllergård samt dyr til destruktion. Den beskrevne transport vil primært foregå inden for normal arbejdstid, men i høstperioder kan der forekomme hjemkørsel af korn, grovfoder m.v. om aften.

Opgørelse af transporter før og efter udvidelsen på Borndal kan ses i tabel 12.

Tabel 12: Transporter til og fra Borndal

Antal transporter pr. år	Nudrift	Ansøgt drift
Dyr til ejendommen	12	24
Dyr fra ejendommen	24	60
Døde dyr	15	25
Mælk	365	195
Indkøbt foder og korn	24	90
Ensilering	200	400
Halm	50	70
Diesel- og fyringsolie	3	6
Handelsgødning, kemikalier mv.	10	15
Gylle	200	400
Dybstrøelse	50	70

9.11 Fluer og skadedyr

Generelt vil ejendommen blive renholdt, herunder vil foderspild, gammelt foder og frasorteret foder blive fjernet fra foderkrybber, fodergange, lagre osv. Endvidere vil der blive foretaget rengøring ved højtryksrensning, afvaskning eller grundig skrabning og fejning.

Vegetation langs fodmurene på driftsbygningerne fjernes. Huller og rørgennemføringer reparerer med net og beton. Døre og porte holdes lukkede. De generelle retningslinjer for bekæmpelse af skadedyr i henhold til statens skadedyrsbekæmpelse følges.

Der kan opstå gener fra fluer i varme perioder hen over sommeren. Det vil dog så vidt det er muligt gøres forsøg på at hindre dette. Dette vil ske i form af hyppig udmugning fra hytter og kælvningsbokse.

Ejendommen får med jævne mellemrum besøg af kommunens rottefænger som sørger for, at der bliver foretaget de nødvendige tiltag for at holde rotter væk. Dvs. at der bliver lagt gift omkring bygninger og plansiloer i det omfang det er nødvendigt

9.12 Spildevand

Der er ikke toilet og bad i det nuværende produktionsanlæg og dermed intet sanitært spildevand fra produktionen.

I ansøgt drift vil der blive to toiletter og to baderum, som vil medføre ca. 50 m³ l sanitært spildevand.

I nudrift beregnes den årlige spildevandsmængde fra produktionen til:

Vaskevand, malkeanlæg: 300 m³

Vaskevand, mælketank: 200 m³

Vask, redskaber og maskiner: 300 m³

Vask, stald: 700 m³

Ensilagesaft og vand fra ensilageplads: 750 m³

I alt: 2.250 m³

Vand fra befæstede arealer, som ikke er ensilageplads eller plads til kalvehytter, bliver ledt til markdræn.

I ansøgt drift skønnes den årlige spildevandsmængde fra produktionen til:

Vaskevand, malkeanlæg (5 robotter): 3600 m³

Vaskevand, mælketank (25.000 l): 600 m³

Vask, redskaber og maskiner: 500 m³

Vask, stald: 1000 m³

Ensilagesaft, vand fra plansiloer: ca.1500 m³

I alt ca. 7200 m³

På bedriften vaskes kalvehytter efter hver kalv. Det øvrige staldanlæg vaskes 1 gang årligt.

I nudriften ledes al vand fra rengøring af malkeanlæg og tank samt vask af stalde ud i gyllen. Derudover ledes ensilagesaft og overfladevand fra plansiloen og plads til kalvehytter til gyllekanal. Vask af redskaber uden gødnings- og olierester foretages på vaskepladsen. Maskiner og redskaber hvorfra der kan forekomme gødnings- og olierester vaskes på vaskepladsen, hvor der er afløb til gyllekanal.

I ansøgt drift er det planen at bruge gylletank P til opsamling af spildevand fra ensilageplad, og vaskeplads. Vandet påtænkes brugt som vanding af græsmarker i tørre perioder hen over sommeren. Dette vil ske med vandingsmaskine.

Der er ikke tagrender på bygningerne. Der vil på fremtidigt byggeri blive opsat tagrender. Regnvand fra tagene ledes til dræn i marken vest for Borndal, og løber derfra mod syd. Der påtænkes at opføre en buffer (regnvandsbassin) til regnvand så der i forbindelse med megen regn ikke vil ske en oversvømmelse af dræn. Men at vandet derimod siver langsomt ud i dræne.

Der vil blive etableret omfangsdræn langs langsiderne på den nye stald. Vandet herfra vil blive ledt i dræn, som løber til drænbrønd mod syd. I forbindelse med byggeriet af den nye stald, vil nogle dræn, som p.t. løber hvor den nye stald bygges, blive omlagt. Drænene vil dog som i nudrift løbe mod syd til drænbrønd og videre mod å, som løber mod "Borgdalsø" i Rø Plantage. Sanitært spildevand fra toiletter og bad i ny kostald bliver ledt til separat septiktank og sivedræn.

9.13 Affald

Der benyttes en 6.000 l container til forbrændingseget affald (ISAG-kode: 19.00) i form af emballage fra mineraler, gødning, såsæd, rengjort emballage fra pesticider mv. Containeren tømmes efter aftale med vognmand Lennart Ipsen. Den samlede mængde brændbart affald er maks. 15 m³ pr. år. Omfanget af denne type affald vil blive øget i ansøgt drift. Den samlede mængde vil stige til 35 m³ og 6 antal tømninger i ansøgt drift

Afdækningsplast [ISAG-kode:52.00 og EAK kode: 02 01 04] fra plansilo og ensilagestakke bliver i nudrift puttet i container sammen med forbrændingseget affald. Den samlede mængde afdækningsplast er maks. 10 m³ pr. år, svarende til i alt ca. 1.000 kg. I ansøgt drift forventes mængden at udgøre ca. 3.000 kg pr. år.

Jern og metalaffald [EAK-kode: 02 01 10] udgør 2.000 kg pr år. Affaldet opbevares i depot indtil aflevering til Bornholms produkthandel. Det skønnes ikke at denne mængde vil stige drastisk.

Der er 1.500 kg andet affald (glas, pvc, pap etc.) [ISAG-koder: 51.00, 50.00 m.fl.] fra produktionen. Dette affald samles, sorteres og afleveres til genbrugscenter i Knudsker. Dette vil i ansøgt drift stige til ca. 2.000 kg

9.13.1 Olie- og kemikalieaffald

Spildolie bortskaffes af Dansk Olie Genbrug. Mængden udgør ca. 200 l pr. år. Olien opbevares i en 200 l lukket olietromle placeret i maskinhus I, hvor der er støbt gulv uden afløb.

Eventuelle pesticidrester opbevares i original emballage sammen med øvrige pesticider i "sprøjteskab" placeret i maskinhuset I. Rester afleveres til genbrugscenter.

Eventuelle medicinrester [EAK-kode: 02 01 09, affaldskortnummer: 05.13] opbevares i medicinskabet og tages retur af dyrlæge.

9.13.2 Animalsk affald

Døde dyr [EAK kode: 02 01 02] afhentes til destruktion af DAKA Proteins, Buldregårdsvej 2, 3700 Rønne.

Ved nuværende drift er der en dødelighed blandt køer på 9 % og 1 % blandt opdræt.

Dødeligheden skønnes ikke at blive øget ved ansøgt drift. Den maksimale dødelighed vurderes til 5 % svarende til normen.

Nudrift: 14 døde køer og 1 stk. opdræt pr. år

Ansøgt drift: Gennemsnitligt 20 døde køer og 25 stk. opdræt pr. år.

Afhentningsstedet for døde dyr er placeret: På vaskepladsen K for enden af betonpladsen J – se bilag 2. Stedet er ikke synligt fra offentlig vej. Kadaverne placeres på et hævet underlag og overdækkes ved behov/ ligger i skygge. I ansøgt drift vil døde dyr til afhentning af DAKA blive lagt på dækslet til fortank ved sydlig langside

10 Risici

Risiko for uheld er centeret om mulig forurening af overflade- og grundvand, jord, luft og om mulig skade på mennesker, dyr og planter. De største risici for uheld hænger sammen med drift/brug, lagring og håndtering af husdyrgødning, foder, kemikalier og olie.

Redegørelse for mulige uheld

De mulige risici på Borndal centrerer sig om forurening af grund- eller overfladevand med gylle, pesticider, rengøringsmidler, veterinærmedicin, olie/diesel eller ensilagesaft.

Der er risiko for udslip af gylle i forbindelse med pumpning af gylle til gylleholder og ved omlastning til gyllevogn. Derudover kan der ske udslip ved lækage ved påkørsel eller ved tæring af beholderen.

Fra markstakke med fast gødning er der risiko for forurening af overfladevand med møddingssaft.

Der er risiko for punktforurening med olie, pesticider, rengøringsmidler og veterinærmedicin.

Minimering af risiko for uheld

Gylle:

Forskrifter for 10 åring beholderkontrol følges og evt. skader udbedres. Gyllebeholder tilses jævnligt i forbindelse med pumpning af gylle og kontrol af flydelag. Skulle der ske et udslip af gylle er der lager af halm inden for kort afstand og dette vil kunne bruges til at dæmme gyllen op. Der vil straks blive tilkaldt kloakservice til at suge gyllen op.

Markstakke:

Markstakke placeres i god afstand til søer og vandløb. Endvidere overdækkes disse med plastik for at hindre regnvand i at skabe saftafløb.

Pesticider:

Der er fyldeudstyr på sprøjten og dette vil blive brugt til påfyldning af kemikalier i marken. Hvis dette ikke er tilfældet påfyldes kemikalier altid på vaskepladsen. Rengøring af sprøjten sker også i marken eller på vaskepladsen.

Rengøringsmidler:

Rengøringsmidler håndteres altid i lukket emballage, og af uddannet personale.

Veterinærmedicin:

Medicin håndteres kun af personale uddannet til dette og efter forskrifterne på emballagen. Borndal har sundhedsrådgivningsaftale.

Olie:

Olie håndteres kun, hvor der er støbt gulv.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Der er udarbejdet en beredskabsplan med beskrivelse af procedurer ved uheld. Beredskabsplanen revideres/kontrolleres mindst 1 gang om året. Beredskabsplanen findes som bilag 3 til denne miljøgodkendelse.

11 Egenkontrol og Management

Borndal er, som alle mælkeleverende besætninger på Bornholm, underlagt egenkontrolprogrammet og kvalitetsprogrammet for gården. Programmet indeholder både en obligatorisk del, som aftalt med de tilsynsførende myndigheder, og en frivillig del, som aftalt mellem mejeriet og mælkeleverandørerne. I den forbindelse har Borndal haft besøg den 07-01-2010, hvor rutiner i forhold til egenkontrol og dokumentation er gennemgået. Desuden er Borndal underlagt Foderhygiejneforordningen, og det tilknyttet egenkontrolprogram (Branchekode for god produktionspraksis primærproduktionen). Endelig udarbejder ansøger i nudrift foderplaner med bistand fra foderkonsulent. I ansøgt drift vil foderplaner blive udarbejdet af foderkonsulent.

Dokumentation på ejendommen:

Sprøjtejournal

Gødningsplan

Tal for mælkekvaliteten fra mejeriet

Analysen af grovfoder

Foderplaner og/eller en-dags foderkontroller

Dokumentation for skadedyrsbekæmpelse

Logbog for flydelag på gylletank

10 års beholderkontrol

I løbet af få dage kan skaffes:

Fakturaer på køb og salg af foder

Sundhedsbemærkninger fra slagteri

I relation til management tilses staldanlægget dagligt og der foretages en løbende service på anlæg og udstyr. Tilsvarende tilses driftsbygningerne og vedligeholdes ved behov.

"Kvalitetsprogrammet for gården" er et kvalitetsprogram for management og godt landmandskab på mælkeproducerende bedrifter. Programmet følges af alle mælkeproducerende ejendomme og dermed også Borndal.

I nudrift udarbejdes foderplaner i samarbejde med konsulent ud fra analyser af grovfoder. I ansøgt drift vil foderplaner ligeledes blive udarbejdet af foderkonsulent.

Der er lavet beredskabsplan, hvor forholdsregler i forbindelse med uheld er beskrevet.

Besætningens ejere ajourføres løbende bla. ved deltagelse i erfagrupper samt relevante kurser og møder. Medarbejdere vil løbende blive instrueret i arbejdet efter behov.

12 Husdyrbrugets ophør

Ved husdyrbrugets ophør tømmes stalde, foderlagre, gyllekanaler og -tanke. Der rengøres overalt, således at der ikke forefindes foder- og gødningsrester mv. der kan tiltrække skadedyr.

Skadedyrsbekæmpelsen på ejendommen opretholdes. Alle forurenende dele på anlægget fjernes. Der foretages en vedligeholdelse af bygningerne for at undgå forfald eller bygningerne nedrives. Ved fjernelse af bygningerne vil byggeaffaldet blive sorteret og kørt til hhv. forbrænding, genbrug eller deponi.

13 Vurdering af produktions miljøpåvirkning

13.1 Kvælstofpåvirkning

Produktionen på Borndal påvirker miljøet med kvælstof fra husdyrgødningen. Teknik & Miljø har vurderet om påvirkningen har negativ effekt på grundvandet, vandløb og søer. Vurderingen er foretaget på baggrund af beregninger udført i det lovbestemte elektroniske ansøgningsskema om miljøgodkendelse jf. Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. I relation til vandløb og søer, er der endvidere foretaget en vurdering ud fra kendskab til afstrømningsforhold til recipienterne samt dræning af arealerne.

13.1.1 Overfladevand

Jævnfør afsnittet om kvælstofudvaskning ligger ingen af bedriftens udspretningsarealer i områder der er klassificeret i forhold til overfladevand. Idet ingen udspretningsarealer afvander til sårbare områder i Natura 2000-områder, stilles der ikke krav udover de generelle regler.

På denne baggrund vurderer Teknik & Miljø, at beskyttelsen af de sårbare vandområder, som en del af udspretningsarealet afvander til, er sikret.

13.1.2 Grundvand

I forhold til grundvand er det undersøgt om udspretningsarealerne er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområder og/eller om der er udarbejdet en indsatsplan i forhold til vandindvinding. Ingen af udspretningsarealer tilhørende produktionen på Borndal er beliggende i nitratfølsomme områder eller i områder, hvor der er forefundes en indsatsplan for vandindvinding.

Vandkvalitetskravet for drikkevand er et nitratindhold på højst 50 mg nitrat/l. Efter vandet har forladt rodzonen foregår en nitratreduktion ved passage gennem jordprofilen. Det er Teknik & Miljø vurdering, at den nitratreduktion sikrer, at koncentrationen af nitrat i det vand, der når grundvandet ikke overstiger 50 mg nitrat/l. Med de rammer, der er fastsat i Husdyrgodkendelsesloven, vurderer Teknik & Miljø derfor, at der ikke vil være behov for at stille vilkår i forhold til nitratudvaskning til grundvandet.

13.1.3 Vandløb og søer

Vandløb og søer påvirkes hovedsageligt af udvaskning samt direkte afstrømning til recipienterne. Søer og vandhuller er særligt følsomme overfor tilførsel af fosfor, men visse kær- og mosetyper i tilknytning til søer og vandhuller kan også være følsomme overfor kvælstoftilførsel enten via vandmiljøet eller fra luften. Den atmosfæriske påvirkning er dog så begrænset i forhold til områdets små søer, at der kan ses bort fra denne.

Det er Teknik & Miljø vurdering af ingen vandhuller eller søer påvirkes væsentligt af den planlagte udvidelse på Borndal.

Teknik & Miljø vurderer, at de berørte vandløbssystemer ikke vil blive påvirket af udvidelsen på Borndal. Bortset fra den direkte tilledning fra dræn er åstrækningerne beskyttet mod påvirkning fra næringsrigt vand fra udspretningsarealerne, da overfladisk afstrømning vil blive tilbageholdt af bræmmer. Generelt er de bornholmske vandløb meget robuste overfor påvirkning af kvælstof.

13.2 Fosforudledning

Husdyrgødning indeholder fosfor. Ved udbringning af husdyrgødning tilføres markerne fosfor, som er et vigtigt plantenæringsstof, og ved høst fjernes der fosfor med afgrøderne. Tilføres der husdyrgødning efter de gældende harmoniregler, vil der typisk blive tilført mere fosfor, end der fraføres med afgrøderne. I henhold til beregningerne udført i det elektroniske ansøgningsskema vil den total mængde fosfor i husdyrgødningen udgøre 7096,91 kg P efter udvidelsen, hvilket vil svare til ca. 36 kg P/ha i gennemsnit. Afgrødernes forventede fosforoptagelse er ca. 25,4 kg P/ha i henhold til reference sædskiftet i www.husdyrgodkendelse.dk. I forhold til det aktuelle sædskifte på bedriften forventes det dog, at fosforoptagelsen at ligge nærmere på 30 kg P/ha afhængig af afgrøde og udbytte.

Samlet er det Teknik & Miljø vurdering, at recipienterne i forhold til tab af fosfor ligger godt beskyttet og derfor vurderes risikoen for fosfortab som værende minimal.

Endvidere skal nævnes, at ingen af udspretningsarealerne til Bodndal er beliggende i områder, der afvander til områder i Natura 2000 områder, som er overbelastede fosfor. Derfor er der i henhold til Lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. til husdyrbrug ingen restriktioner i forhold til fosforbelastning på udspretningsarealerne.

13.3 Ammoniakdeposition til naturarealer

Kvælstof, der deponeres fra luften, er det begrænsende næringsstof for mange sårbare økosystemer, og i disse økosystemer kan der forventes væsentlige ændringer som følge af ekstra tilførsel af kvælstof.

Husdyrproduktioner kan give anledning til udslip af ammoniak og derfor påvirke særligt næringsfattige naturtyper i det åbne land. Ammoniakfordampningen pr. dyreenhed kan variere betydeligt fra den ene produktion til den anden afhængig af dyreart, fodring, staldindretning, udbringningsmetode, renholdelse m.v. Ved etablering, udvidelse og ændring af husdyrbrug skal de øgede ammoniaktab fra

stald og lager reduceres med 25 % i forhold til et fastsat referencestaldsystem i 2007. Kravet om reduceret ammoniakemission gælder for udvidelser samt stalde, der renoveres, men kan gennemføres som et krav til reduktion af ammoniaktabet for både det eksisterende og det nye anlæg. Udegående dyr friholdes dog for reduktionskrav i den periode, de er udegående.

I henhold til beskyttelse af naturområder er der udlagt bufferzoner om særligt ammoniakfølsomme naturområder. Bufferzoner (bufferzone I) på 300 meter om særligt ammoniakfølsomme naturområder. Inden for denne beskyttelseszone og inden for selve området kan husdyrbrug ikke udvides eller ændres, hvis udvidelsen medfører en forøget udledning af ammoniak til disse naturområder.

I en yderligere zone i en afstand fra 300-1000 meter om ovennævnte områder (bufferzone II) må en udvidelse maksimalt give anledning til en merbelastning på 0,7 kg N pr. ha. Såfremt der er to eller flere ejendomme med over 75 dyreenheder i zonen og inden for en afstand af 1 km, må merbelastningen maksimalt udgøre hhv. 0,5 og 0,3 kg N pr. ha.

De særlige naturområder, som er omfattet af krav om bufferzone jf. § 7 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er:

- Højmose
- Lobeliesø
- Hede større end 10 ha, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og beliggende uden for internationale naturbeskyttelsesområder.
- Overdrev større en 2,5 ha, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og beliggende uden for internationale naturbeskyttelsesområder.
- Hede, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og beliggende inden for internationale naturbeskyttelsesområder.
- Overdrev, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, og beliggende inden for internationale naturbeskyttelsesområder
- Ammoniakfølsomme søer, herunder kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger og brunvandede søer og vandhuller, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og beliggende inden for internationale naturbeskyttelsesområder

Teknik & Miljø vurderer ammoniaktabet fra husdyrbruget i forhold til naturområder inden for 1.000 m fra husdyrbruget, jf. bufferzonerne i husdyrloven. Hvad angår påvirkningen af Natura 2000-områder bør vurderingen dog foretages i forhold til naturområder indenfor 3.000 m fra husdyrbruget af hensyn til bestemmelserne i habitatbekendtgørelsen.

Nærmeste naturområde beskyttet af §7 i husdyrloven er et overdrev 2,8 km øst for Borndal.

Der er tale om et overdrev, som er præget af, at klippen ligger lige under jord overfladen og flere steder gennembydes jordoverfladen og den nøgne klippe stikker op – en traditionel bornholmsk klippeløkke. Vegetationen består primært af græs- og urtevegetation, som er forholdsvis varieret – dog er der spredte træer på arealet. Området er forholdsvis næringsfattigt og vegetationen indeholder primært arter der trives under næringsfattige forhold. En del af arealet er dog domineret af næringselskende arter, som hundegræs, enårig rapgræs og almindelig syre. Totaldepositionen til området er beregnet til 0,03 kg N/ha/år og merdepositionen er 0,0 kg N/ha/år. Teknik & Miljø vurderer på denne baggrund, at Borndals husdyrproduktion ikke på nuværende tidspunkt påvirker lokaliteten og vil ej heller efter udvidelsen påvirke naturværdierne på denne lokalitet i negativ retning, hvilket blandt andet skyldes afstanden mellem ejendommen og naturområdet.

Nærmeste EU-habitatområde 162 ”Almindingen, Paradisbakkerne og Ølene”, som er lokaliseret 2000 m syd for Borndal. Den del der er nærmest Borndal er karakteriseret ved at være nåletræer.

Depositionen fra Borndal til EU-habitatområdet er 0,0 kg N/ha/år.

Samlet set vurderer Teknik & Miljø, at EU-habitatområde 162 ikke påvirkes i negativ retning af den planlagte udvidelse på Borndal på grund af afstanden samt opblanding af kvælstof i atmosfæren.

Desuden vurderes det, at ingen af naturområderne beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3 bliver påvirket væsentligt i negativ retning af den planlagte udvidelse på Borndal, idet Teknik & Miljø vurderer, at der på grund af afstanden, placeringen af de nævnte naturområderne i forhold til Borndal samt opblanding af kvælstof i atmosfæren kun forekommer en ubetydelig påvirkning af på de nævnte områder.

Mht. fordampning fra udspretningsarealerne er denne ved slangeudlægning ca. 8% og ved nedfældning ca. 2%. Ved udbringning af 140 kg N/ha vil dette svare til 11 kg N/ha. En fordampning under 17 kg N/ha vil ikke give en målbar deponering til arealer umiddelbart op til udspretningsarealet (jf. kurve for sammenhæng mellem fordampning og deponering fra ”Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter, som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug” Miljøministeriet Skov og Naturstyrelsen 2003).

Endvidere sikres beskyttelse af sårbare naturområder ved hjælp af, at husdyrgødning skal nedfældes på græsmarker og sort jord jf. gældende lovgivning.

Det er Teknik & Miljø vurdering, at den planlagte udvidelse på Borndal ikke vil påvirke lokaliteter omkring Borndal og deres naturindhold i negativ retning.

13.4 Pesticidpåvirkning

Ved udbringning af pesticider overholdes gældende regler for dosering, afstand til vandmiljø, sprøjtefrister m.v. Der anvendes pesticider under hensyntagen til det aktuelle behov og dosering tilpasses den enkelte sprøjteopgave.

13.5 Påvirkning af bilag IV arter

EU-landene har vedtaget fælles regler om at beskytte naturen. Habitatdirektivet forpligter medlemslandene til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for dyrearter, som står på bilag IV. Beskyttelsen af arterne handler blandt andet om at sikre arterne mod at blive efterstræbt (jagt, indsamling, ødelæggelse af æg og yngel). Men medlemslandene skal også sikre, at arternes yngel- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges.

Arternes forekomst og udbredelse opdateres løbende gennem det nationale program for overvågning af vandmiljø og natur (NOVANA)

Der er registreringer om der på en lokalitet ca. 880 m nord-nordøst for Borndal findes Bilag IV arten ”løvfrø”.

Løvfrøen findes i det sydøstlige Jylland, på Als, Bornholm, Lolland og enkelte steder på Sjælland og Fyn. Den har en meget højtlydt og karakteristisk kvækken, som gør den forholdsvis let at opdage.

Løvfrøen yngler i mange forskellige typer vandhuller og vådområder., med lavvandede tidvise vandhuller og oversvømmelser på afgræssede arealer er de mest optimale. Et godt ynglested for løvfrøen kan også være gamle, lysåbne mergelgrave med lavvandede partier og god vandkvalitet. Løvfrøen har en god spredningsevne og er i stand til at kolonisere nye vandhuller og oversvømmelser op til flere km væk fra eksisterende, livskraftige bestande.

Uden for yngletiden opholder løvfrøerne sig især i brombærbuske i levende hegn, krat og skovbryn. Foruden brombær er løvfrøens foretrukne levested på land ofte tjørn, gedebled, hunderose, slåen og hassel. Løvfrøernes fordeling i terrænet vil i de fleste landskaber være lokaliseret til de foretrukne, ideelle yngleområder, som samtidig yder dem god beskyttelse og er gode fødesøgningssteder. I yngletiden kan hannerne om dagen opholde sig i eller ved ynglestedet, men de kan også opholde sig på

de samme steder, som de lever i uden for yngletiden, og vandre frem og tilbage mellem ynglestedet og levestederne på land i aften- og nattetimerne.

Uden for yngletiden vandrer løvfrøerne ofte flere km ud i terrænet, men langt de fleste individer kan leve inden for en afstand på blot 100 meter fra ynglestedet, såfremt der er tilstrækkeligt med egnede rasteområder. I praksis vil det ofte være svært at stedfæste artens rasteområde præcist, da arten kan forekomme spredt uden for yngletiden.

Løvfrøerne overvintrer nedgravet i jorden eller på andre beskyttede gemmesteder. De kan overleve let frost. Ofte vil de grave sig ned på relativt åbne steder (græsarealer). Sandsynligvis er vinterkvarterene ofte ret tæt på ynglevandhullerne.

Det vurderes, at den nævnte bilag IV arter og dens yngle- og rasteområder ikke vil blive påvirket af afstrømning fra arealer tilknyttet produktionen på Borndal, og det atmosfæriske kvælstofbidrag fra Borndal vil være så ubetydeligt, at det ikke vil kunne medføre en væsentlig ændring i lokalitetens tilstand. Teknik & Miljø vurderer derfor, at Bilag IV arten og dens levesteder ikke trues af den forestående udvidelse på Borndal.

14 Vurdering af anvendelse af bedste tilgængelige teknik

Bedst Tilgængelige Teknik – BAT (Best Available Technique) – er en fællesbetegnelse for teknik, som kan begrænse emission af ammoniak, lugt, drivhusgasser eller begrænse energiforbruget. Anvendelse af teknikker, der er beskrevet i Teknologibladerne, sikre at der er foretaget en vurdering af teknikkenes virkninger på miljøet, og teknikken kan anvendes på økonomisk mulige vilkår under danske produktionsforhold. I vurderingen er der samtidigt taget hensyn til eventuelle fordele og ulemper som lugt, arbejdsmiljø, dyrevelfærd m.v. En beskrevet teknik, der lever op til alle ovenstående krav, har fået betegnelsen BAT. Er teknikken forbundet med store omkostninger, eller er reduktionen i ammoniakfordampningen minimal, har teknikken fået betegnelsen BAT-kandidat. Kommunen skal ved vurderingen af en ansøgning sikre sig, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved hjælp af bedste tilgængelige teknik, jf. §19 i husdyrloven. I ansøgninger efter §11 i lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug anbefaler Miljøstyrelsen, at BAT-redegørelsen blot skal omfatte de staldsystemer og miljøteknologier, hvor der er udarbejdet BAT-byggeblade, og at kommunernes vurdering kan indsnævres til dette område. Teknik & Miljø har dog foretaget en vurdering af BAT anvendt inden for følgende kategorier på Borndal: Energibesparende foranstaltninger, vandbesparende foranstaltninger, management, foderoplysninger, bedste tilgængelige staldteknologi, gødningsopbevaringsanlæg og bedste tilgængelige udbringningsteknik.

I det efterfølgende er ovenstående punkter gennemgået.

Energibesparende foranstaltninger:

Staldene er med naturlig ventilation og der er derfor ikke energiforbrug til dette.

Den største energisluger på et kvægbrug vil typisk være mælkekøling, og derfor er varmegenindvinding fra og vedligehold af mælketanken vigtig. Der er etableret varmegenindvinding på kølingen af mælketanken, og varmegenindvinding forsættes i ansøgt drift. Varmen anvendes til at opvarme stuehuset på Sdr. Lyngvej 24, køernes drikkevand og til opvarmning af brugsvand i driftsbygninger.

Der er etableret dagslysstyring på belysning i staldene, og udendørs belysning er dagslysstyret eller med bevægelsessensorer. Vakuumpumpen til malkeanlægget er frekvensstyret og derved energibesparende. Logistikken i forbindelse med afhentning af foder til blandeanlæg, er indrettet så afstanden giver færrest muligt driftstimer, hvilket minimerer energiforbruget.

Teknik & Miljø vurderer, at der anvendes BAT i relation til at sikre, at energiforbruget på ejendommen er så lavt som muligt.

Vandbesparende foranstaltninger:

Bedriftens drikkevandsinstallationer rengøres og efterses jævnligt med henblik på at undgå spild.

Vandforbruget registreres. Evt. lækager identificeres og repareres hurtigst muligt.

Der er opsat flydere i drikkekar, hvilket er med til at sikre et stabilt vandtryk.

Derudover er der vandbesparende foranstaltninger ved hjælp af vandspareprogram på vaskeanlægget til robotter og køletank, hvis det er muligt UDEN det går ud over hygiejnen og mælke kvaliteten.

Teknik & Miljø vurderer, at der anvendes BAT på Borndal i relation til at mindske vandforbruget.

Management og Godt Landmandskab:

Medarbejdere er orienteret om, at ejendommen er miljøgodkendt, og hvilket ansvar der dermed følger.

I bedriftens driftsregnskab registreres forbrug af vand, energi, indkøbt foder, pesticider og handelsgødning.

Affald bortskaffes så vidt muligt til genbrug.

Der udarbejdes gødningsplaner og gødningsregnskab på bedriften, hvor såvel forbrug af handelsgødning som husdyrgødning dokumenteres.

Rengøring i og omkring siloer og bygninger foretages jævnligt med henblik på, at minimere risikoen for lugt og for at der ikke skal opstå uhygiejniske forhold.

Management i produktionsanlægget vil blive forbedret med udvidelsen, idet der indsættes robotter i stedet for den nuværende malkestald. Robotmalkning kan underbygge (endnu) bedre management, idet der opsamles store mængder data, som kan bruges f.eks. i forbindelse med sundhedsstyring.

Dertil kommer, at den fysiske arbejdsbyrde lettes betydeligt, når malkningen foretages af robotter frem for i en malkestald.

Teknik & Miljø vurderer at bedriften lever op til BAT-kravet inden for management.

Foderoplysninger

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. I denne miljøgodkendelse er der dog stillet vilkår til indholdet af gram råprotein i foderet, da dette er et af virkemidlerne til opfyldelse af det generelle ammoniakreduktionskrav. Det skønnes, at alt grovfoder kan opbevares i plansilo efter udvidelsen. Plansiloerne er med fast bund og opsamling af evt. saftafløb og regnvand i siloen, og hermed minimeres risikoen for tilledning af næringsstoffer til omkringliggende miljø.

Foder blandes dagligt i mikservogn, og blanding foregår på befæstet areal ved plansiloerne.

Foderplanen udarbejdes i samarbejde med konsulent og er baseret på nyeste viden indenfor kvæg fodring. Der tages analyser af grovfoderet og foderplanen afpasses grovfoderets sammensætning og kvalitet. Fodringen afstemmes ved hjælp af foderplan og foderkontrol, så overforsyning med kvælstof og fosfor undgås.

Der blandes flere blandinger til de forskellige dyregrupper (malkende køer, goldkøer, kvier), og malkende køer får kraftfoder tildelt individuelt, således at der anvendes fasefodring på ejendommen.

Teknik & Miljø vurderer, at der anvendes BAT inden for foder teknologi til kvægbrug.

Bedst tilgængelige staldteknologi

Miljøgodkendelsen og det tilhørende produktionsanlæg bygger på principper, der tilgodeser miljøet i det omfang loven tilsigter, og der vil løbende blive indhentet opdateret viden, med henblik på forbedringer der lever op til nutidens miljøkrav. Sigtet med anlægget er, at der ud fra et proportionalitetssynspunkt konstant vil blive indhentet ny og bedste viden, der gør ejendommen til en fremtidssikret virksomhed. Ved hvert miljøtilsyn vil der blive orienteret om, hvilke overvejelser der er foretaget med henblik på bedriftens fremtid i relation til den teknologi, der giver det største miljøhensyn.

Eksisterende Kostald (ansøgt kviestald): Der findes ikke beskrivelse af BAT staldteknologi for kvier på spalter. Det er valgt at undlade at indsætte skraber på spaltegulvet til kvierne. Spaltegulvene er gamle og

uens, og bygget i flere etaper. Spaltegulvet ligger i flere niveauer, og hvis der skal monteres skraber på spalterne, vil spaltegulvet skulle lægges om. Denne løsning vurderes, at være uden proportionalitet, idet det bliver for dyrt at reducere ammoniakudledning på denne måde.

Kalvehytter (eksisterende) til kalve: Der findes ikke beskrivelse af BAT staldteknologi for kvier og småkalve på dybstrøelse.

Kalve har brug for et varmt og velstrøet leje, og opstaldning under forhold, som forhindrer træk og fugtige forhold. Opstaldningen skal sikre, at kalvene holder kropstemperaturen, idet småkalvene ikke selv producerer meget kropsvarme, og derfor er afhængige af et varmt støet leje.

Disse betingelser opfylder kalvehytter med dybstrøelsesmåtte, og enkelt- og fællesbokse med dybstrøelse. En dybstrøelsesmåtte udvikler varme efterhånden som der sker en kompostering, og er derfor ideel til at opfylde små kalves behov.

Der er kun moderat ammoniakfordampning fra en dybstrøelsesmåtte, som holdes tør med ny strøelse hver dag.

Der er p.t. ikke andre reelle alternativer til opstaldning af småkalve, som har en dokumenteret mindre ammoniakfordampning. Sengebåse med skraber i gangarealet, eller sengebåse med spalter og forsuringsanlæg er ikke velegnede til kalve, da de ikke opfylder kalvenes elementære behov for et varmt, tørt og strøet leje.

Ny kostald:

Stalden indrettes som en sengebåsestald med BAT-gulv. Dvs med en gulvtype, som reducerer ammoniakfordampningen på linje med præfabrikerede faste gulve med dræn og skraber.

Ansøger Esben Holm ønsker at kunne vælge frit mellem de til hver en tid tilgængelige BAT-gulve (max. 4 % stalddtab) på tidspunktet for opførelsen af den ny kostald. I ansøgningen er der indsat præfabrikerede faste gulve, fordi valgt gulvtype mindst skal leve op til denne gulvtypes ammoniakreduktion. I nærværende miljøgodkendelse er der indarbejdet fleksibilitet, således at der frit kan vælges mellem stalddsystemer med 4% stalddtab som eksempelvis præfabrikeret gulv med dræn eller spaltegulv med dobbeltskrabere.

Der bliver i den nye kostald et område med dybstrøelsesbokse, som bruges ved kælvning og aflastning. Dybstrøelse er velegnet til syge køer, og kælvende køer.

De tunge højdrægtige køer tilbringer den sidste tid før kælvning på dybstrøelse. Kælvningen foregår ligeledes på dybstrøelse. Det sker for at tilgodese køernes basale behov for fjerne sig fra flokken omkring kælvning, og finde et blødt eftergivende underlag at kælte på. Ammoniakfordampningen er moderat fra en dybstrøelsesmåtte.

Skulle køerne kælte på en gulvsystem med skraber, ville både ko og kalv risikere at blive trukket med skraberne, som kører automatisk. Det ville have store omkostninger for dyrevelfærden, og risikere at få fatale følger.

Det bedste stalddsystem for køer, der kræver aflastning efter kælvning eller sygdom, er ligeledes dybstrøelse, idet koen kan få et blødt leje med god støtte, og bedre udenomsplads end i en sengestald.

BAT-kravet gælder også for eksisterende dele af anlægget og der skal fastsættes en rimelig frist til at imødekomme BAT-krav, der fastsættes i en miljøgodkendelse foranlediget af en ændring eller udvidelse. Teknik & Miljø har derfor stillet vilkår om, at den eksisterende stald ved næste gennemgribende renovering skal indrettes med det der på renoveringstidspunktet anses for BAT-staldteknologi. Opmærksomheden henledes på, at dette vil kræve et tillæg, hvor det vil blive vurderet om BAT-kravet er opfyldt.

Teknik & Miljø stiller vilkår om, at ved større vedligeholdelsesarbejder på anlægget (staldinventar, ventilationsanlæg og lignede) skal den valgte løsning leve op til bedste tilgængelige teknik /BAT). Arbejdet skal anmeldes til Bornholms Regionskommune, Teknik & Miljø, som vurderer om kravet om BAT er opfyldt. Formålet er at sikre, at der fremover anvendes den på det pågældende tidspunkt bedste tilgængelige teknologi, også ved ændringer, der ellers ikke kræver godkendelse efter husdyrloven.

Opbevaring af gødning:

Gyllen opbevares i stabile beholdere, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger. Lageret tømmes hvert år og inspiceres visuelt, således at det hele tiden sikres at beholdernes bund og vægge er tætte. Der er ingen spjæld, men alt overpumpes via neddykket rør. Pumpen på den nyeste gylletank er el-drevet og sikret mod utilsigtet startning.

Gyllen omrøres kun forud for udkørsel af gylle.

Der er konstant flydelag på gyllen, og efter omrøring/udkørsel kontrolleres det, at der senest 7 dage efter at der igen er gylle i tanken, er etableret flydelag.

Dybstrøelse opbevares i markstak jf. regler for opbevaring (§8 i Husdyrgødningsbekendtgørelsen).

Der føres logbog over flydelaget på gyllen, så der er fokus på at flydelaget lever op til kravene.

Tankene er tilmeldt de lovpligtige regelmæssige eftersyn, hvilket betyder at tanken hvert 10 år bliver kontrolleret for om der skulle være tegn på begyndende utætheder.

Teknik & Miljø vurderer, at der anvendes BAT i forhold til opbevaring af husdyrgødning.

Udbringning af husdyrgødning:

BAT for udbringningsteknik er beskrevet i referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF) som en række tiltag. En del af disse tiltag er dækket af husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække, hvorfor det er et lovkrav at følge dem. Fx:

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage),
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspredere til gylle),
- krav om nedfældning på visse arealer tæt på sårbar natur,
- krav til udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter,
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer, og krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha,
- krav til efterafgrøder
- krav om at flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skrånninger med en hældning på mere end 6 grader ned mod vandløb, søer over 100 m² inden for en afstand af 20 m fra vandløbets eller søens øverste kant.

Der udarbejdes hvert år en mark- og gødningsplan, hvorved det sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov. I planen tages der bl.a. hensyn til jordbundstype, sædskifte, vanding, planternes udbytte og kvælstofudnyttelsen.

Der vil forekomme ammoniakfordampning og lugtgener fra marker, hvorpå der er udbragt gylle.

Omfanget afhænger af vejrforhold (temperatur, vindforhold og evt. nedbør). Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder, minimeres ammoniakfordampning og lugtgenerne pga. mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne.

Der køres aldrig på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der er ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløbene.

Gylleudbringning sker normalt kun på hverdage.

Da arealerne er jordbundstype 7 og 8 (lerjord) og der primært dyrkes vinterafgrøder, benyttes der ikke nedfælder. Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreskader på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. På sort jord og græsmarker bliver gyllen dog nedfældet jf. lovkrav. Det vurderes, at de anvendte udbringningsteknikker lever op til BAT.

Samlede ammoniakemission fra produktionen i forhold til Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdi for malkekvægsbesætninger

I henhold til Miljøministeriets vejledende emissionsgrænseværdier må produktionen på Borndal maksimalt udlede 4142,58 kg N. Ifølge beregning i it-ansøgningskema er den samlede emission fra anlæg i ansøgt drift 4014,01 kg N/år, når 350 køer vil komme til at gå på dobbeltskrabede spaltegulve (4% stalddtab) eller præfabrikerede drænedede gulve (4% stalddtab). Præfabrikerede drænedede gulve er at regne som BAT i nye kostalde, og 40 køer vil komme til at gå på dybstrøelse ("Care"-afdeling) i den nye stald

Ny kostald løsdrift

Ny kostald med sengebåse og spalter med skraber på spalterne, og skraber i gyllekanal. Der indsættes spalteskraber eller robotskraber på spalterne. Effekt er 33,3% reduktion af ammoniakemission på spaltegulv med skraber, kanal og linespil, når gulvet skrabes hver 4. time, og kanalen hver 8. time.

Antal køer i nudrift: 0 stk.

Antal kvier (26-27 mdr) nudrift: 0 stk

Antal køer i ansøgt drift: 350 stk.

Antal kvier (26-27 mdr) i ansøgt drift: 16 stk

Nuværende kostald, fremtidig kviestald

Sengebåse med spalter.

Den ældre spaltestalden er bygget i flere etaper, og spaltegulvet ligger i flere niveauer. Derfor er det praktisk set omkostningstungt, at indsætte skrabere på spalterne, da spalterne reelt skal fjernes og gulvet lægges om.

Antal køer nudrift: 169 stk.

Antal kvier (23 mdr.-26 mdr.): nudrift: 22 stk.

Antal køer. ansøgt drift: 0 stk.

Antal kvier 16-26 mdr. ansøgt drift: 175 stk.

Antal kvier 12-16 mdr. ansøgt drift: 53 stk.

Kalvehytter

Dybstrøelse

Antal kalve 0-3 mdr., nudrift: 20 stk

Antal kalve 0-3 mdr., ansøgt drift: 48 stk.

Antal tyrekalve produceret (40-70 kg), nudrift: 80 stk

Antal tyrekalve produceret (40-80 kg), ansøgt drift: 180 stk

Ny kostald. Care-, goldko- og kælvningsafdeling

Dybstrøelsesbokse.

Antal køer, nudrift: 0 stk

Antal køer, ansøgt drift: 40 stk.

Det teknisk og økonomisk opnåelige emissionsniveau for den nye og eksisterende stald beregnes ud fra "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)" fra Miljøstyrelsen 2010 [tabel 1, tabel 4 og tabel 5 i vejledningen].

Vejledende emissionsgrænseværdier ved anvendelse af BAT er således som beregnet til 7,52 kg NH₃-N pr årsko i ny stald (467,11 DE tung race i sengestald med spalter og dobbelt skraber), 14,4 kg NH₃-N pr årsko for goldkøer, syge køer og kælvende køer på dybstrøelse (referencestald dybstrøelse). For opdræt i gyllebaserede anlæg regnes som udgangspunkt med 3,11 kg NH₃-N pr årsopdræt i eksisterende stald (tung race i sengestald med spalter og ringkanal/bagskyl), og derefter er korrigeret for alder. For småkalvene på dybstrøelse regnes som udgangspunkt med 2,83 kg NH₃-N pr årsdyr, og derefter er korrigeret for alder, jf. Vejledning fra Miljøstyrelsen 2010 (referencestaldsystem dybstrøelse).

På grund af lovgivningen på området, og hensynet til dyrevelfærd, er der staldområder med kreaturer på dybstrøelse. Kalve har brug for et varmt og velstrøet leje, og opstaldning under forhold, som forhindrer træk og fugtige forhold. Opstaldningen skal sikre, at kalvene holder kropstemperaturen, og ikke rammes af f.eks. lungebetændelse. Småkalve producerer ikke selv tilstrækkeligt med kropsvarme, og er derfor afhængige af et varmt strøet leje. Disse betingelser opfylder enkelt- og fællesbokse med dybstrøelse. En dybstrøelsesmåtte udvikler varme efterhånden som der sker en kompostering, og er derfor velegnet til at opfylde små kalves behov. Der er pt ikke reelle alternativer til opstaldning af småkalve, som har en dokumenteret mindre ammoniakfordampning.

De tunge, højdrægtige køer tilbringer den sidste tid før kælvning på dybstrøelse. Det sker for at tilgodese køernes basale behov for at fjerne sig fra flokken omkring kælvning, og for at sikre de højdrægtige køer aflastning og øget opsyn. Kælvningen foregår ligeledes på dybstrøelse, som giver køerne et blødt og eftergivende underlag at kæve på som er skridsikker.

Det bedste staldsystem til køer, som kræver aflastning før/efter kælvning, eller ifm. sygdom, er dybstrøelse. Dybstrøelsessystemer medfører samlet (stald + lager) en højere ammoniakfordampning end spaltstald og gyllebeholder. Jo mere af dybstrøelsen, som køres ud direkte fra stald (- lagertab), jo mindre tab. Der er kun moderat ammoniakfordampning fra en dybstrøelsesmåtte, som holdes tør med ny strøelse.

Gødningsopbevaring:

BAT for gødningsopbevaring vurderes at være opfyldt, når de generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen, og retningslinier i BREF-dokumentet, følges. Den nye gylletank overdækkes med telt eller anden fast overdækning.

Vejledende BAT-niveau:

Ny Kostald

$8 - ((1,1/500) \times (467,11 \text{ DE} - 250 \text{ DE})) = 7,52 \text{ kg NH}_3\text{-N pr årsko}$

$2,34 \times (((26+27) \times 0,0562) + 1,48) / 3,39 = 3,08 \text{ NH}_3\text{-N pr årskvie}$

350 årskøer, tung race x 7,52 kg NH₃-N pr årsko = 2632,00 kg NH₃-N

40 årskøer, tung race, på dybstrøelse x 14,4 kg NH₃-N pr årsko = 576,00 kg NH₃-N

16 årskvier (26-27 mdr) x 3,08 NH₃-N pr årskvie = 49,28 kg NH₃-N

I alt: 2632,00 + 576,00 + 49,28 = **3257,28 kg NH₃-N**

Kommende kviestald

$3,11 \times (((12+26) \times 0,0562) + 1,48) / 3,39 = 3,32 \text{ kg NH}_3\text{-N pr årskvie}$

228 kvier (12-26 mdr.) x 3,32 = 756,96 kg NH₃-N

Kalvebytter

Kalve 0-3 mdr. : 48 kviekalve + 45 tyrekalve = 93 småkalve.

$2,83 \times (((0+3) \times 0,0562) + 1,48) / 3,39 = \underline{1,38 \text{ kg NH}_3\text{-N pr småkalv}}$

93 småkalve x 1,38 = 128,34 kg NH₃-N

Samlet BAT-niveau: 3257,28 + 756,96 + 128,34 = **4142,58 kg NH₃-N**

Økonomisk betragtning vedrørende etablering af skrabere i kviestald:

Hvis der i ansøgt drift indsætter skrabere i kviestald (gammel kostald), vil ammoniakfordampningen blive reduceret med 190 kg N/år (25% effekt).

Der skal i så fald indsættes min. to skrabere; én på hver side af foderbordet.

Derudover skal ca. 400-500 m² gamle spalter lægges om, idet stalden er bygget i flere etaper, og der er stor niveauforskel imellem staldafsnittene.

Skønnet investering:

2 skrabere med linespil á ca. 150.000 kr. = 300.000 kr.

Årlig ydelse v/ 10 år og 5% rente = 12,95% x 300.000 kr. = 38.850 kr.

Nye spalter ca 500 kr/m² x 450 m² = 225.000 kr.

Årlig ydelse v/ 10 år og 5% = 8,02% x 225.000 kr. = 18.045 kr.

I alt årlig ydelse **56.895 kr.**

56.895 kr : 190 kg N/år = 299,45 kr/kg N/år

Der er derfor ikke proportionalitet i at omlægge eksisterende spalter, og installere skrabere, i fremtidig kviestald.

Virkemidler for at nå det vejledende BAT-niveau:

For at opfylde det generelle reduktionskrav på 25%, bruges følgende virkemidler i online-ansøgningen:

Virkemidler:

350 køer x 134,5 kg N og 4% tab = 1883,00 kg N

Overdækning af ny gylletank (ifølge beregning online ansøgning) 270,07 kg N

390 køer med foderkorrektion (166 g råprotein/FE) 328,60 kg N

Det samlede emissionsniveau fra anlæg er med ovenstående virkemidler på 4014,01 kg NH₃-N

Imellem den aktuelle ammoniakemission fra Borndal og det vejledende BAT-niveau er der en difference på 4014,01 kg NH₃-N – 4142,58 kg NH₃-N = -128,57 kg NH₃-N

for at nå det vejledende BAT-niveau. Det vil sige, at der er reduceret med 128,57 kg N mere end, hvad der skal til for at opfyldes BAT-niveauet. Teknik & Miljø kan derfor konkludere, at BAT-niveauet dermed er opfyldt med de ovennævnte virkemidler.

Fravalg af BAT-tekniker:

Der installeres ikke forsyningsanlæg i den eksisterende løsdribsstald på Borndal med spaltegulv og sengebåse. Der er tale om en eksisterende stald hvor der ikke er sikkerhed for at betonen i gyllekanalerne har en god holdbarhed overfor syrepåvirkningen. Samtidig er energiforbruget ved drift af

et forsøringsanlæg opgjort til min. 20.000 kwh, hvilket vurderes ikke at være proportionalt i forhold til miljøgevinsten. I øvrigt ligger der ikke sårbar natur i umiddelbar nærhed og idet de 25 % ammoniakreduktion kan opfyldes på anden vis er forsøringsanlægget derfor fravalgt.

Konklusion vedrørende BAT:

Samlet er det Teknik & Miljø vurdering, der ikke vil være proportionalitet i at kræve, at gulv og spalter i den eksisterende kviestald hugges op. Teknik & Miljø vurderer, at det er BAT for Borndal, at den nye kostald indrettes med enten præfabrikerede gulve med dræn eller spaltegulv med dobbelteskrabere samt at den nye gyllebeholder overdækkes.

Endvidere er det vurderet, at det vil være BAT for Borndal, at der stilles vilkår om en foderkorrektion, idet besætningen ikke er på græs. Når besætningen ikke skal på græs, er det forholdsvis enkelt at styre indholdet af råprotein i foderet.

På baggrund af ovenstående finder Teknik & Miljø, at ansøger har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen samt resurseforbruget fra anlæg og arealer ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik jr. Husdyrlovens §19. Endvidere vurderer Teknik & Miljø, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlig indvirkning på miljøet, såfremt vilkårene i denne miljøgodkendelse overholdes.

15 Vurdering af alternativer til beskrevet produktionsudvidelse

15.1 Alternative løsninger

Alternativ løsning kunne være at placere den nye stald og gylletank på andre ejendomme, som Esben Holm råder over. Det vil dog ikke være hensigtsmæssigt at opsplitte de centrale dele af mælkeproduktionen på flere ejendomme. Ved at placere den nye stald på en anden ejendom, vil det ikke være muligt at udnytte fordele ved et samlet anlæg og produktionen vil ikke være rentabel.

En udvidelse af produktionen på en anden ejendom vil betyde, at ammoniak- og lugtemission fra produktionen på denne ejendom øges, og forholdene på Borndal forbliver status quo.

Esbens søn Simon Skov Holm ejer og driver dog Køllergårdsvej 5, 3700 Rønne, og på denne ejendom vil der være kviepenion for kvier fra 3 til 12 måneder.

Det er en Teknik & Miljø samlede vurdering, at det er en fordel at udvide produktionen på Borndal, i stedet for at opføre en ny stald på en anden ejendom. Begrundelsen for dette er blandt andet, at de fleste faciliteter til den kommende produktion findes på ejendommen.

Teknik & Miljø vurderer samlet set ikke det behandlede alternativ som værende bedre end det ansøgte projekt.

15.2. 0-alternativ

0-alternativet skal belyse de miljømæssige og socioøkonomiske konsekvenser der er, hvis den ansøgte produktionsændring ikke gennemføres.

Udgangspunktet er at skabe en rentabel produktion på bedriften. 0-alternativet er at opretholde produktionen på det nuværende produktionsniveau. Det vil sige en bibeholdelse af den tilladte produktion på Borndal på 245,98 DE. Dette vil dog betyde, at rentabiliteten i produktionen kun kunne opretholdes i en begrænset årrække, hvorefter den ikke længere vil være rentabel. Der ville derfor være tale om en afviklingsstrategi, hvilket ikke er hensigtsmæssigt, da et generationsskifte er forberedt.

Miljømæssigt vil 0-alternativet betyde, at miljøpåvirkningen i nærområdet omkring Borndal ikke reduceres. På baggrund af de foretagne beregninger, er det Teknik & Miljø vurdering, at den ansøgte udvidelse ikke vil påvirke omgivelserne omkring Borndal væsentligt, se nærværende godkendelse.

Med hensyn til nabogener set i forhold til 0-alternativet kontra omlægningen af produktionen på Borndal, er det Teknik & Miljø's vurdering, at produktionsændringen på Borndal ikke vil betyde større gener for naboerne omkring Borndal end ved den nuværende produktion. Teknik & Miljø vurderer, at naboerne kan opleve mindre gener ved den kommende drift af Borndal end ved den nuværende, idet køerne blandt andet ikke skal på græs, og dermed skal de ikke færdes på den fælles privatvej. Endvidere vil der blive etableret en ny fælles privatvej på en strækning på 100 meter, således at færdselsforholdene for både naboer og Borndal bliver bedre.

Det er Teknik & Miljø's vurdering af de socioøkonomiske konsekvenser, at 0-alternativet, dvs. fastholdelse af et konstant produktionsniveau på Borndal, ville være en begyndende afvikling af produktionen. Samfundsmæssigt vil 0-alternativet derfor kunne betyde færre arbejdspladser på Borndal og blandt andet hos de mindre lokale virksomheder (vognmænd, foderstoffer m.m.), og som følge af dette må det kunne forventes at samfundets indkomstdannelse mindskes. Især for Bornholms Andels Mejeri, som er et meget veldrevet lokalt mejeri, som opfordrer mælkeproducenterne til at levere mere mælk, da mejeriet sjældent har råvarer nok til at dække efterspørgslen på bl.a. specialoste fra mejeriet. Da mange mindre mælkeproducenter vælger at træde ud af erhvervet, er det afgørende vigtigt, at en række mælkeproducenter udvider produktionen, så mejeriet kan holde en stabil og gerne øget, indvejning af mælk. I modsat fald forsvinder grundlaget for en af de mest solide fødevarer virksomheder på Bornholm og den tilknyttede beskæftigelse.

16 Afværgeforanstaltninger

16.1 Tekniske foranstaltninger

Den nye stald bliver indrettet med præfabrikerede gulve eller med spalter og dobbeltskrabere. Endvidere overdækkes den nye gylletank med telt eller anden fastoverdækning, således at ammoniakfordampningen fra tanken reduceres.

16.2 Håndtering af husdyrgødning

Der nedfældes gylle til vårafgrøder inklusiv majs, hvilket mindsker ammoniakfordampningen ved udbringning. Endvidere nedfældes der husdyrgødning på sort jord og græsarealer i henhold til lovgivningen for dette.

16.3 Fodermæssige forhold

Der er stillet vilkår om maksimalt 166 g råprotein pr. foderenhed.

17 Samlet konkluderende vurdering

Der er foretaget beregninger af ammoniakfordampningen og ammoniakdepositionen til omkringliggende naturarealer. Anlægget ved Borndal er beliggende mere end 1000 m fra naturområder, der er beskyttet i form af bufferzoner. Det vurderes desuden at ingen af de nærliggende naturområder vil blive påvirket væsentligt af forøgelsen i ammoniakdepositionen som følge af besætningsudvidelsen. Desuden vurderes det, at vandmiljøet ikke påvirkes væsentligt af næringsbelastning fra overfladisk afstrømning.

Kravet til 25% reduktion af ammoniakfordampningen på udvidelsen i henhold til Lov nr. 1572 af 20. december 2006 er opfyldt, idet der er opnået reduktion i ammoniakfordampningen, da den nye stald indrettes med enten præfabrikeret gulv eller spalter med dobbeltskrabere og den nye gylletank overdækkes samt at indholdet af råprotein pr foderenhed ikke overstiger 166 gram.

Landskabeligt vurderes det, at den nye stald vil blive synlig i landskabet, men idet den nye staldbygning og gylletank placeres i umiddelbar tilknytning til de eksisterende produktionsanlæg på Borndal, vil anlægget opledes som en samlet enhed, og som en del af landskabsrummet.

Med hensyn til nabogener er det Teknik & Miljø's vurdering, at udvidelsen ikke vil betyde større gener for naboerne omkring Borndal end ved den nuværende produktion. Endvidere er der beskrevet og

stillet vilkår, som sikre at de nødvendige foranstaltninger træffes ved ophør af driften på ejendommen, således at forureningsfare undgås.

Ses der på projektets kortsigtede såvel som langsigtede virkninger på miljøet vurderes disse ikke at være af væsentlig betydning. Teknik & Miljø har vurderet, at den øgede ammoniakemission fra Borndal ikke vil have en negativ indvirkning på naturområderne, hverken på kort- eller langsiget.

Med hensyn til udspretningsarealernes placering ligger ingen arealer i nitratfølsomme områder i forhold til overflade vand, vandindvinding og ej heller i fosforbelastede områder.

Samlet set vurderer Teknik & Miljø, at når miljøgodkendelsens vilkår overholdes, har ansøgeren truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Teknik & Miljø vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som dette er defineret i husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000-områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

18 Generelle forhold

22.1 Tidligere offentliggørelser

Bornholms Regionskommune offentliggjorde den 15. juli til 12. august 2010, at kommunen havde modtaget en ansøgning vedrørende ønske om udvidelse af kvægproduktionen på Borndal.

Regionskommunen modtog et skriftligt debatindlæg som følge af offentliggørelsen. Henvendelsen er resumeret og kommenteret i bilag 4.

I perioden 2. marts til 13. april 2011 forløb den anden offentlige høringsperiode og i forbindelse hermed modtog Regionskommunen ingen indlæg.

22.2 Klagevejledning

Regionskommunens afgørelse kan påklages til Miljøklagenævnet af enhver med retlig interesse i sagen. Evt. klage skal være skriftlig og indsendes til Bornholms Regionskommune, Teknik & Miljø, Skovløkken 4, 3770 Allinge. Herfra videresendes klagen til Natur & Miljøklagenævnet, der vil behandle klagen.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagegebyret er fastsat til 500 kr. for privatpersoner og 3.000 kr. for alle andre klagere, herunder virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder.

De modtager en opkrævning på gebyret fra Natur- og Miljøklagenævnet, når nævnet har modtaget klagen fra Bornholms Regionskommune. De skal benytte denne opkrævning ved indbetaling af gebyret. Natur- og Miljøklagenævnet modtager ikke check eller kontanter. Natur- og Miljøklagenævnet påbegynder behandlingen af klagen, når gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke på den anviste måde og inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside.

Gebyret tilbagebetales, hvis

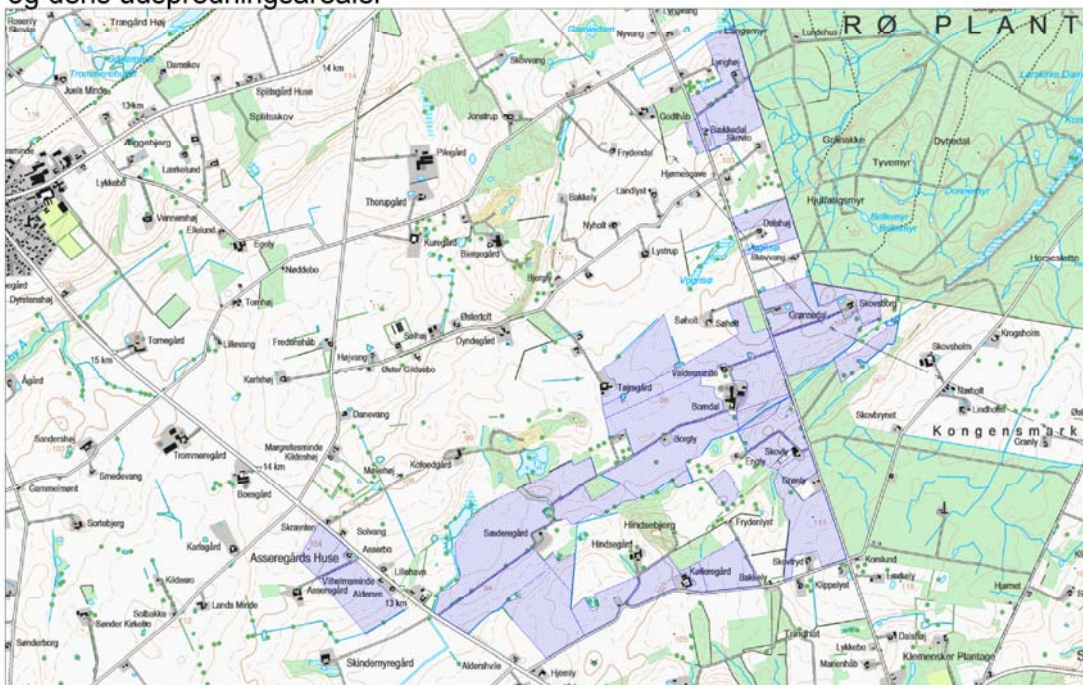
- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.”

Klagefristen er 4 uger fra 11. maj 2011, hvor afgørelsen annonceres i Rytterknægten.

Bilag 1 – Udspretningsarealer, §3 beskyttet natur og EU-habitatområde, og arealer i bufferzoner

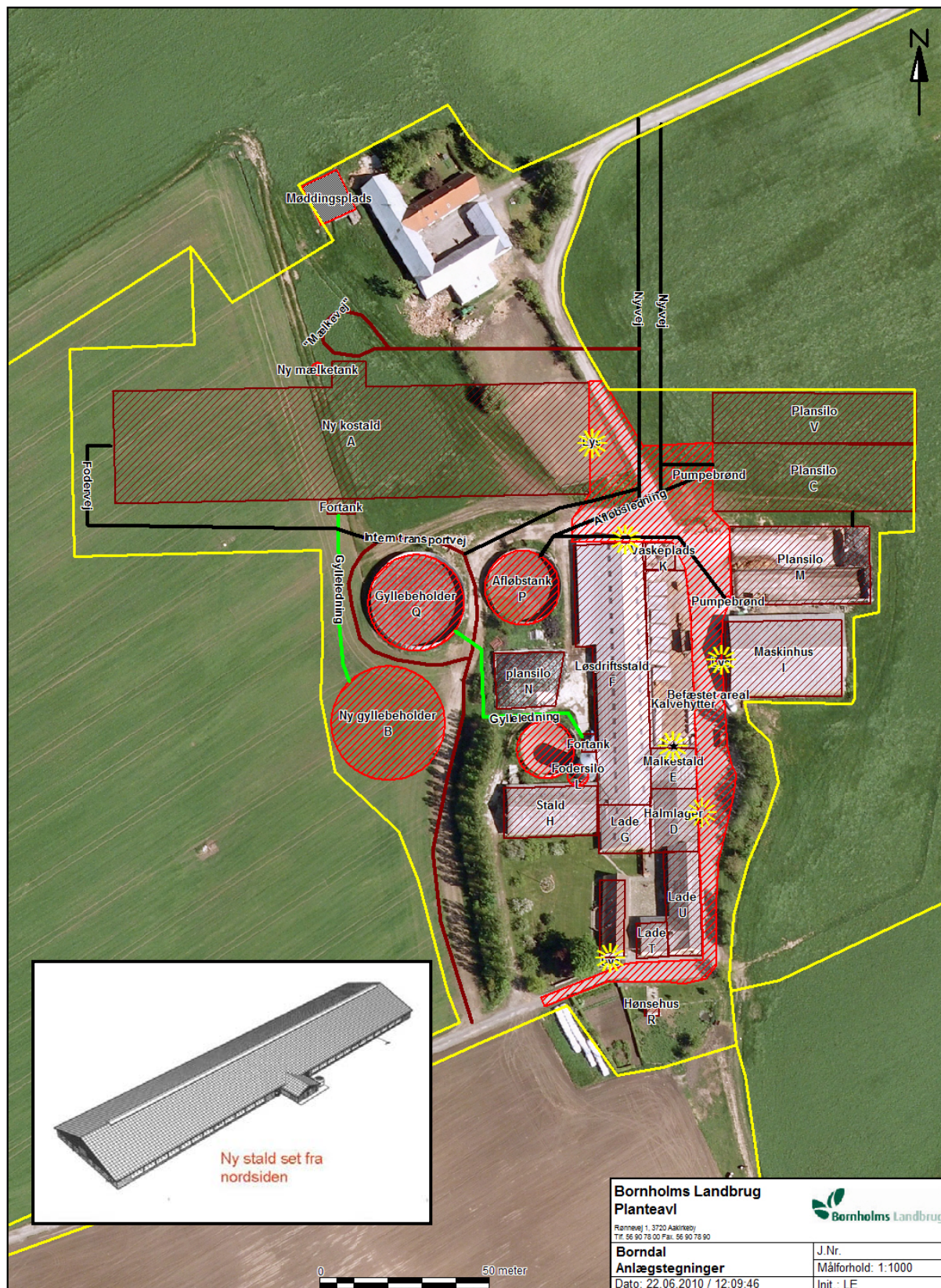
Kort med angivelse af §3 områder og EU-habitatområde i forhold til Borndal og dens udspretningsarealer

- **Arealer**
- **EU-habitatområde**
- **Vandløb beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3**
- **Mose beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3**
- **Søer over 100 m², som er beskyttet af Natyrbeskyttelseslovens §3**
- **Overdrev beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3**
- **Sten- og jorddiger beskyttet af Museumslovens**
- **Hede beskyttet af Natyrbeskyttelseslovens §3**
- **Nærmområde for vandindvinding**
- **Lavbundsarealer**
- **Eng beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3**
- **Strandeng beskyttet af Naturbeskyttelseslovens §3**
- **Terrænhældning over 12 grader**
- **Terrænhældning fra 6-12 grader**
- **Bufferzoner omkring §7 natur**

Bilag 2 – Anlægstegning

Beredskabsplan

for

Borndal

Søndre Lyngvej 26, Aarsballe

3700 Rønne

Denne beredskabsplan er udarbejdet som en del af ejendommens miljøgodkendelse med det formål at stoppe og begrænse eventuelle uheld med konsekvenser for det omgivne miljø.

Planens indhold skal være kendt af gårdens ansatte mm. og udleveres til eventuel indsatsleder/miljømyndighed i forbindelse med uheld, forureninger, brand, ol.
Beredskabsplanen revideres/kontrolleres mindst 1 gang om året og skal være let tilgængelig og synlig. Beredskabsplanen findes i rød mappe på staldkontoret i ny kostald.

Kopi af beredskabsplanen findes i rød mappe på staldkontoret i gammel kostald.

Kortmateriale.

Bagerst er der et oversigtskort over ejendommen mm. med angivelse af:

- Mark- og drikkevandsboringer/brønde
- Kemikalielager (f.eks. bekæmpelsesmidler, handelsgødning, svovlsyre til forsuring)
- Dieseltanke og olietanke (overjordiske og nedgravede)
- Drænbrønde / regnvandsbrønd / afløb
- Udløbspunkter til vandløb / jord fra dræn
- Slukningsmateriel og åndedrætsværn
- Afbrydere til diverse pumper, anlæg, strømafbryder m.v.
- vt. fald/kote mod vandløb/dræn/brønde og boringer
- Trykflasker/oplag af f.eks. F-gas, stationære F-gasbeholdere, svejseanlæg m.v. -
- Flugtveje for dyr/ frigørelse mm.

Husk

Ved store uheld ring altid 1-1-2, ved mindre uheld ring altid til miljømyndighederne. Er man i tvivl ring 1-1-2.

På Bornholms Regionskommunens hjemmeside kan man endvidere se mere om, hvorledes man skal forholde sig i forhold til akut forurening: www.brk.dk

Efter brand mm. tag kontakt med miljømyndighederne med hensyn til genopbygning af stald mm.

TELEFONNUMRE

Nærmeste telefon står i staldkontor og i stuehus og har nr. 56966143.

Miljømyndighed	kontaktes på telefon	<u>56920000</u>	spørg efter Helle Thers eller Hans Ole Bech
Brandvæsen	kontaktes på telefon	<u>112</u>	dag og nat
Lægevagt	kontaktes på telefon	<u>56952233</u>	Hverdage kl. 16.00-8.00 weekend + helligdage hele døgnet
Tandlægevagt	kontaktes på telefon	<u>56956700</u>	weekender + helligdage kl. 10.00-10.30
Landbocenteret	kontaktes på telefon	<u>56907800</u>	dag eller nat
Dyrlæge (Åkirkeby Dyreklinik, Per Johansen)	kontaktes på telefon	<u>56974962</u>	dag og nat
Foderstofforretning (BAF7DLG)	kontaktes på telefon	<u>3368 4400</u>	dag eller nat
Elektriker ”Steffen og Anders”	kontaktes på telefon	<u>56966996</u>	dag eller nat
Smeden og VVS (Hellisen AP A/S, Lobbæk)	kontaktes på telefon	<u>56947450</u>	dag eller nat
Bornholms Andelsmejeri	kontaktes på telefon	56966200	dag
Bornholms Kloakservice	kontaktes på telefon	56959105	dag og nat

Mobil **Esben Holm** 2614 2858

Mobil **Simon Holm** 6171 5688

Mail Simon Holm: holm81@gmail.dk

BRAND- OG EVAKUERINGSINSTRUKS

Ved brand der ikke kan slukkes ved egen hjælp.

Tilkald brandvæsenet - RING 112 - oplys:

Navn, adressen og telefonnummer der ringes fra

Hvad er der sket og at det er en gårdbrand

Er der tilskadekomne - hvor mange –

Er dyrene kommet ud – art og antal der evt. er fanget

Kontakt ejeren, **Esben Holm** 2614 2858 og/eller **Simon Holm** 6171 5688

Iværksæt rednings- og slukningsarbejde hvis det er muligt og forsvarligt, herunder fjernelse og evakuering af dyr, olie, trykflasker, gødning og kemikalier

Placering af slukningsmateriel er angivet på oversigtskortet. Der er skumslukkere 6-7 steder på Borndal, og både i ny kostald og i ungdyrstald.

Hvis det ikke er muligt at slukke branden - forsøg at begrænse den ved lukning af døre og vinduer

Kunstgødning er oplagret i maskinhus, og kan udvikle giftig røg ved brand. Hvis det er muligt, så fjern kunstgødning, hvis der er risiko for at branden breder sig til lager med kunstgødning.

Modtag brandvæsenet og udlever denne mappe sammen med kortmaterialet
oplys endvidere:

Evt. tilskadekomne eller dyr der ikke er reddet i sikkerhed

Hvor det brænder

Brandens omfang

Hvor der er adgangsveje

På ejendommen findes der følgende materiel, som evt. kan anvendes for at afhjælpe situationen:

Skumslukkere 6-8 stk (se placering på beredskabskort bagerst i mappen)

Der er spuleslange ved malkerobotterne, som lokalt kan bruge som brandslange.

OVERLØB AF GYLLE INSTRUKS

Ved større overløb af gylle eller ved brud på gylletanken - RING 112
oplys:

Navn, adressen og telefonnummer der ringes fra
Hvad der er sket og hvor meget der er løbet ud
Om der er risiko for forurening af vandløb, eller drikkevandsboring

Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne

Kontakt ejeren, **Esben Holm** 2614 2858 og/eller **Simon Holm** 6171 5688

Kontakt miljømyndighederne på tlf. 56920000.

Forsøg opdæmning for at undgå, at gylle løber til

- 1) Drænbrønd placeret sydvest for ny kostald, og vest for gylletanke (se bilag 4 Drænkort)
- 2) Regnvandsbassin med drænbrønd ved ny kostald, som via dræn også vil løbe til drænbrønd sydvest for ny stald

Terrænet hælder mod vest, og derefter mod syd mod drænbrønden. Drænet løber fra drænbrønd videre mod syd til vandløb syd for Borndal og fælles privatvej. Dette vandløb løber mod øst til Borgedalsø i Rø Plantage, og videre mod Bobbeå og Salenebugten, hvor vandløbet løber ud i Østersøen.

Ved gylleudslip p.g.a. lækage eller kollaps af gylletank eller gyllevogn skal drænrør i drænbrønd vest for gylletanke lukkes af med hætte/låg, således at gyllen ikke kan komme videre fra drænbrønd mod vandløb. Gylleudslippet forsøges opdæmmed med jord, halmballer eller lign. afhængig af mængden af gylle, for at forhindre at gyllen løber i dræn. Kontakt evt. maskinstation for at få suget udslippet op, og overført til en af de andre gyllebeholdere. **Bornholms Kloakservice** kan kontaktes på telefon 56959105.

Er gyllen løbet videre fra drænbrønd mod vandløb, skal der laves en opdæmning af vandløbet med en bigballe eller lign. for at forsøge at undgå, at gyllen løber mod Borgedalsø i Rø Plantage.

Modtag brandvæsenet/miljømyndighederne og udlever denne mappe med sammen med kortmaterialet

På ejendommen findes der følgende materiel, som evt. kan anvendes for at afhjælpe situationen:

- Halm i Bigballer i maskinhus
- Traktor med frontlæsser eller minilæsser i maskinhus
- ”Hætter” til at lukke drænrør, som løber ud i drænbrønd. Én hætte placeret i drænbrønd vest for gylletanke, og én på staldkontor

KEMIKALIE- OG OLIESPILD INSTRUKS

Ved større overløb af mælk, kemikalier og olie - RING 112 – oplys:

Navn, adressen og telefonnummer der ringes fra
Hvad der er sket, hvad og hvor meget der er løbet ud
Om der er risiko for forurening af vandløb ,drikkevand

Ved mindre spild kontaktes kun miljømyndighederne

Kontakt ejeren, **Esben Holm** 2614 2858 og/eller **Simon Holm** 6171 5688

Kontakt miljømyndighederne ved tlf. 56920000.

Forsøg opdæmning for at undgå, at det løber til drænbrønd placeret sydvest for ny stald og vest for gylletanke.

Opdæmningen kan evt. foretages med jord, halmballer ol. afhængig af mængden og art af udslip.
Er f.eks. olie løbet til dræn kan man lave en opdæmning af vandløbet med en bigballe

Modtag brandvæsenet/miljømyndighederne og udlever denne mappe med sammen med kortmaterialet

På ejendommen findes der følgende materiel, som evt. kan anvendes for at afhjælpe situationen:
Halm i bigballe
Traktor med frontlæsser eller minilæsser

I maskinlade ved skab med kemikalier findes der savsmuldspakker og kattegrus der kan benyttes til at opsuge spildte væsker.

STOPHANER / HOVEDAFBRYDERE

Afbrydere til diverse pumper, anlæg, strømafbryder m.v. skal ligeledes noteres på kortet over ejendommen.

Vand

Hovedhane/hovedafbryder sidder i den sydlige del af gl. løsdriftsstald mod vest (se beredskabskort). I ansøgt drift sidder hovedafbryder/stophane for vand i teknikrum i nordlig udbygning på ny stald.

Elektricitet

Hovedafbryder sidder i nudrift i gammel malkestald.

El-tavle sidder i nudrift på staldkontor i ældre løsdriftsstald, hvor der også er sikringer. I ansøgt drift sidder hovedafbryder til el i teknikrum, hvor der også er sikringer.

STRØMSVIGT INSTRUKS

Malkning af køerne i den nye kostald sker med malkerobotter. Ved strømsvigt skal der hurtigst muligt laves nødstrøm, så køerne kan blive malket. Der er nødgenerator på Borndal i teknikrum i ny kostald (ved staldkontor). Se beredskabskort. Denne nødgenerator skal startes ved strømsvigt.

Nødgenerator vil kunne sørge for strøm til malkerobotter og kraftfoder i malkerobotten.

Fodring sker med mobil fuldfodervogn trukket af traktor, og påvirkes ikke af strømsvigt.

Ved længerevarende strømsvigt, kontakt Bornholms Andelsmejeri for at få instruks vedr. mælkekøling. I værste fald skal mælken kasseres. **Bornholms Andelsmejeri** kan kontaktes på telefon 56966200.

Kontroller at der ikke sker forurening som følge af manglende strøm til pumper ol.

Ved strømsvigt på over ca. 2 timer, ring til Østkraft (døgnvagt) og forhør om varigheden af udfaldet. Telefon nr. 56 930 930.

TRANSPORT AF BEKÆMPELSESMIDLER

Sørg for sikker transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker.

Bekæmpelsesmidler skal under transport være sikret mod stød og uheld. En lukket tæt plastkasse (eks. en køleboks) er velegnet.

Medbring en spand/sæk med fint savsmuld til opsugning af spildt middel samt en skovl og f.eks. plasticposer/plastspand til en hurtig indsats. Uanset koncentrationen kan et spild på mindre end ca. 2 liter med en hurtig indsats fjernes fra jorden.

Medbring altid en mobiltelefon således at det er muligt at hurtigst at tilkalde hjælp ved held.

Hvor der arbejdes med bekæmpelsesmidler, skal der være førstehjælpeudstyr og øjenskyllmiddel til rådighed. Det opbevares i nudrift i staldkontor i gammel kostald. I ansøgt drift opbevares det i teknikrum i ny kostald.

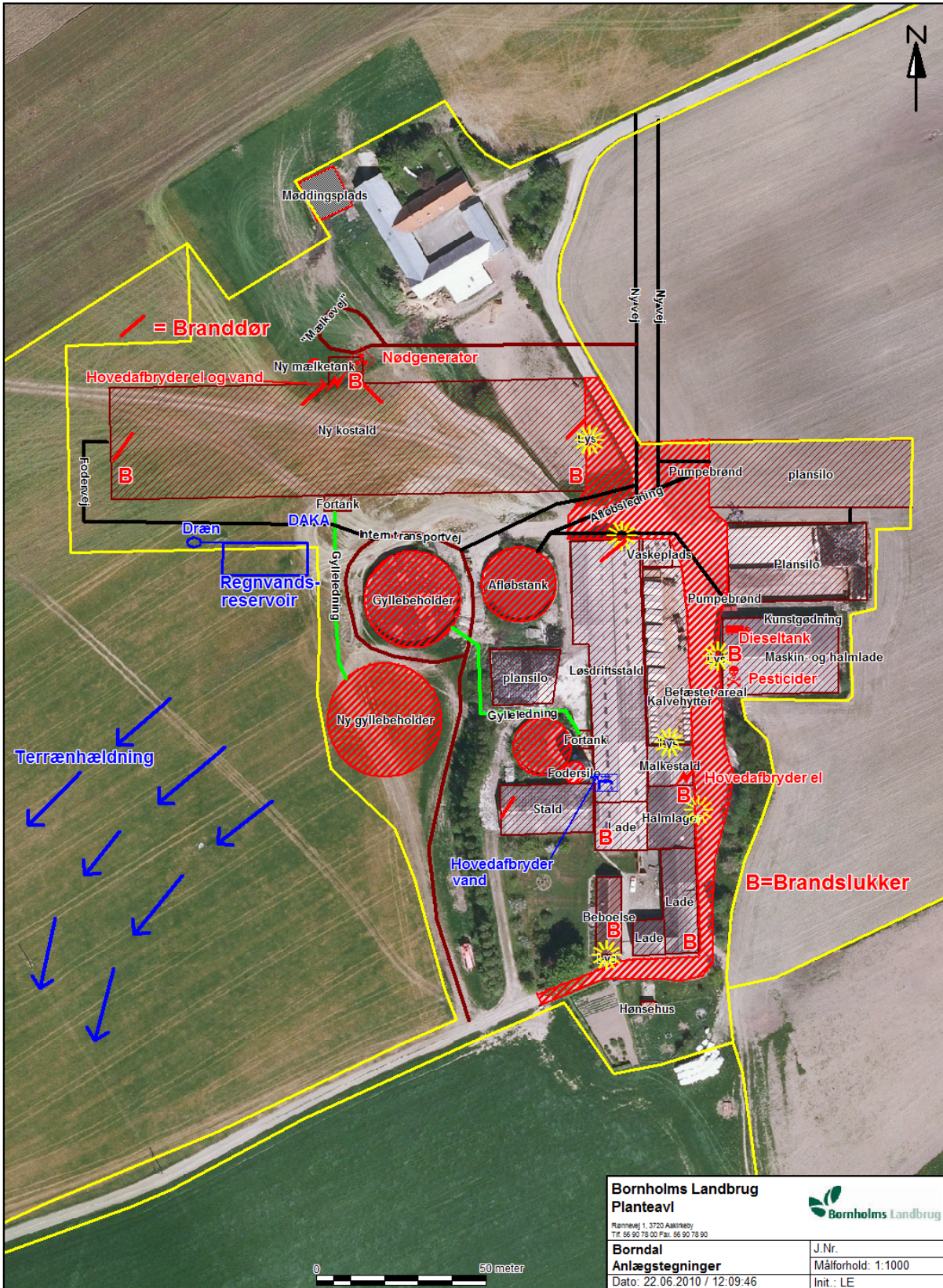
Meget giftige og giftige bekæmpelsesmidler skal overalt opbevares forsvarligt under lås. Øvrige bekæmpelsesmidler skal opbevares forsvarligt. For alle midler gælder, at de opbevares utilgængeligt for børn og ikke sammen med eller i nærheden af levnedsmidler, foderstoffer m.v.

Derudover gælder følgende:

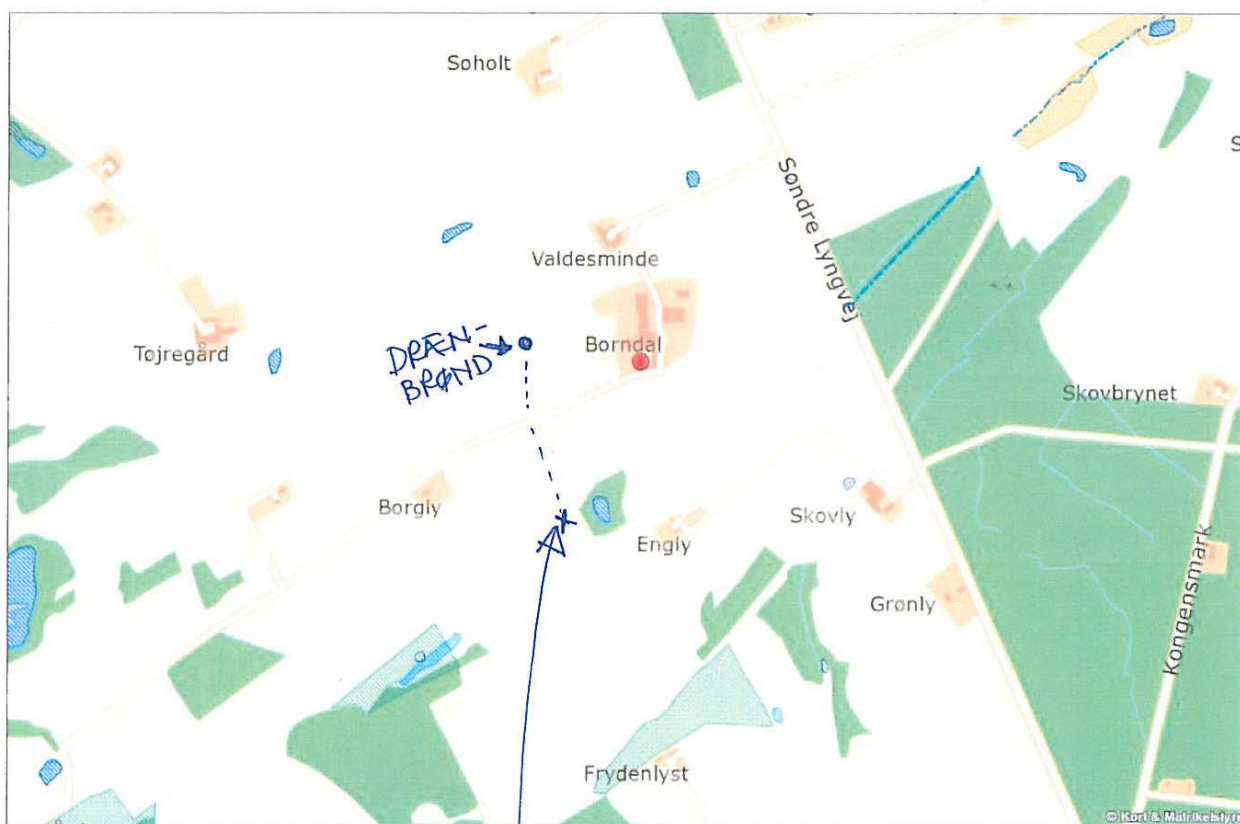
- Kemikalierummet skal være godt ventileret, tørt og frostfrit med god belysning.
- Der skal findes et sugende materiale f.eks. savsmuld til opsamling af spild.
- Døre skal være forsynet med en støbt kant, der kan tilbageholde eventuelt spild.
- Gulve skal være tætte og uden afløb.

Pesticider opbevares sprøjteskab i maskin- og halmlade.

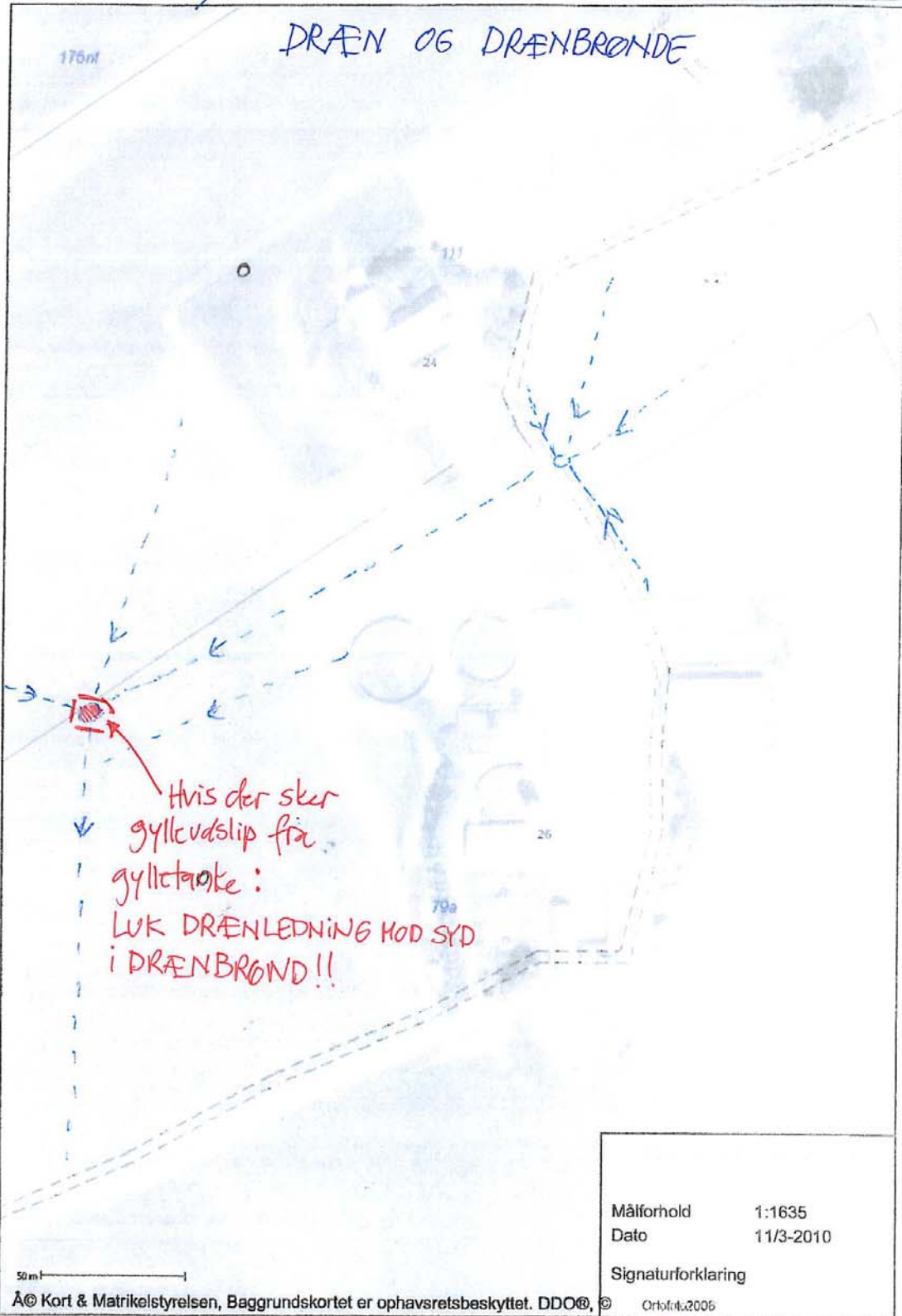
BILAG A – KORT OVER EJENDOMMEN

BILAG B.

udløbspunktet fra dræn til
vandløb

BILAG C.

Bilag 4 – Modtagne indlæg i forbindelse med 1. offentlighedsperiode

Teknik & Miljø har i forbindelse med den 1. offentlighedsperiode fra 15. juli til 12. august 2010 modtaget én skriftlig bemærkning. Henvendelsen er resumeret nedenfor:

Søndre Lyngvej 28 og Søndre Lyngvej 30 har fremsat følgende bemærkninger til projektet på Borndal, Søndre Lyngvej 26.

- 1) Indledningsvis ses der med positive øjne på udvidelsen på Borndal, men der er følgende forbehold:
  - a. I forbindelse med udkørsel af gylle, som vel fortsat sker ved hjælp af maskinstation, oplever vi en manglende respekt for, at der bliver kørt på fællesvej, når man passerer Ingelise Christensens indkørsel til ejendommen, hegn og carport med meget høj hastighed. Det giver risiko for skader på den bygning (Søndre Lyngvej 28) der nu engang er placeret ud til vejen og også unødige gener med støv og snavs fra vejen. Børn og hunde lever livet farligt i disse perioder. Der er et ønske om et krav om nedsættelse af hastigheden, når Søndre Lyngvej 28 og 30 passeres.
  - b. Vedrørende transport af foder: Med større kvægbrug må forventes endnu større gener i forbindelse med transport af foder. Der har de senere år været oplagret foder på en sådan måde, at fællesvejen dagligt, specielt i efteråret og de tidlige vintermåneder har skullet passeres af traktorer med det resultat, at det er endt med et ubeskriveligt søle og ælte. Kørsel med privat bil med en hastighed på 10 km i timen har medført tilmudrede biler. Cykling og gang på vejen har været helt umuligt på grund af mudder. Det må forventes at dette forværres med en så stor udvidelse af husdyrbruget. Kravet må være en daglig skrabning og rengøring af vejen, så generne undgås. Desuden forventes en vedligeholdelse af fællesvej på grund af den kommende tiltagende slitage forårsaget af de store maskiner.
  - c. Vedrørende passage af kvæg ved græsning i sommerhalvåret: Selv i tørvejr efter gentagne passager af kvæg over vejen, men især ved fugtigt vejr vil det, hvis kvæget fortsat skal græsse i sommertiden give gener, der minder om ovennævnte. Her bør der også være et krav om renholdelse af vejen.
  - d. Det forventes at disse rimelige krav vil blive fulgt. Det foreslås, at Esben Holm laver en ny vejføring til arbejdskørsel til glæde for alle.

Efterfølgende har Teknik & Miljø modtaget referat af et møde mellem Borndal og Søndre Lyngvej 28 og 30.

Det fremgår af referatet, at:

- 1) Borndal henstiller til maskinstationerne, som udbringer gyllen at færdsel på den fællesprivat vej nedsættes, når Søndre Lyngvej 28 passeres.
- 2) Hvis ensilage lægges i markstak, vil det blive placeret, så der så vidt muligt undgås at blive kørt fra stakken og ud på vejen. Hvis der bliver kørt fra markstak til vej, vil der hurtigst muligt blive rengjort på vejen.
- 3) Det forventes ikke at køerne skal på græs i ansøgt drift, og derfor fra faldes punkt c i henvendelsen fra Søndre Lyngvej 28 og 30.
- 4) Parterne indvilliger i omlægningen af privat fællesvej i forbindelse med byggeriet på Borndal.

Teknik & Miljø's kommentar til det modtagne materiale i forbindelse med 1. offentlighedsfase

- 1) Teknik & Miljø har ikke hjemmel til at fastsætte vilkår om hastighedsbegrænsning på en fælles privat vej, idet hastighedsbegrænsning er jf. Færdselsloven.
- 2) Teknik & Miljø har i nærværende miljøgodkendelse stillet vilkår om, at offentlig vej og fælles privatvej skal renholdes. Ved arbejdskørsel, som giver anledning til spild af eksempelvis større

mængder jord m.v. på offentlig vej skal der skiltes med dette. Endvidere skal offentlig vej og fælles privat vej rengøres ved endt arbejdskørsel eller ved arbejdsdagens ophør.

- 3) Teknik & Miljø har den 22. juni 2010 modtaget en ansøgning fra Borndal om tilladelse til at omlægge den private fællesvej fra Borndal til Valdesminde, Sdr. Lyngvej 24.

Privatvejsloven ikke indeholder bestemmelser, der gør, at kommunen nødvendigvis skal give tilladelse til, at en privat fællesvej på landet omlægges. Ejere af vejarealet og den eller de grundejere, der har ret til at benytte vejen (den eller de vejberettigede), skal dog være enige om det, at vejen kan omlægges. Hvis der derimod ikke er enighed blandt de vejberettigede, skal der gennemføres en egentlig nedlæggelse af vejen jf. privatvejslovens regler.

Udlæg af private fællesveje på landet sker som udgangspunkt ved en aftale mellem ejerne af de arealer, der udlægges til vej, og godkendes af kommunen som vejmyndighed, jf. privatvejslovens § 14. Et vejudlæg er et areal, der er reserveret til (evt. senere) brug som vej.

Privatvejsloven indeholder ikke bestemmelser, der forpligter kommunen til at indhente samtykke fra en vejs beboere i forbindelse med et vejudlæg. Kommunen skal derimod godkende det vejudlæg som vejen omlægges til, og godkende selve vejudlægget.

Den 1. juli 2010 godkendte Teknik & Miljø et nyt vejudlæg på ca. 8 meter i bredden.